

Ruisend valt het graan

A.C.W. Staring

Editie Johanna Stouten

bron

A.C.W. Staring, *Ruisend valt het graan*. Em. Querido's Uitgeverij, Amsterdam 1995

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/star003ruis01_01/colofon.php

© 2015 dbnl / erven A.C.W. Staring / Johanna Stouten

De hoofdige boer

Een Zutphense vertelling^{aant.}

*- swerving from our father's rules
Is calling all our fathers fools.*

Elk weet waar 't Almens kerkje staat
en kent de laan die derwaart gaat.

Een duiker perst daar onder 't spoor
zijn schuim tot in de Berkel door:

5 al golft rondom de wintervloed,
men komt ter preek met droge voet.

Eens was het anders hier ter stee,
wanneer een voord de weg doorsnee

10 en 't brugje, naast die voord geleid,
de smaad droeg van zijn nieuwigheid.

Ik vond een boek dat meldt daarvan
wat volgen moet, zo 't rijmen kan.

De voord, dan min dan meerder diep,
naar sloot en scheigrep stond of liep,

15 was Almens ganse tempelschaar
(vooral de meisjes) tot bezwaar:

met schade aan dure feestkledij
kwam menig aardig kind niet vrij;

men raakte in 't zweet op 't lange pad,

20 men vatte koude in 't modderbad,

en de ijver om ter kerk te gaan

bracht buikpijn en geen stichting aan.

Kortom die voord was elks verdriet
in Almens needrig dorpsgebied,

25 van toen de meid, per bezemstok,

de schoorsteen uit daarover trok,
 tot, na verloop van eeuw en dag,
 de toverkunst begraven lag;
 wanneer een kerkedienaar kwam
 30 die 't oud gebrek ter harte nam
 en op een morgen na 't sermoen
 zijn woord aldus begon te doen:

‘Mijn vrienden, in mijn prille tijd,
 ten herder van dit oord gewijd,
 35 zwom ik, met onbezweken trouw,
 mijn kudde voor naar 't kerkgebouw.
 Ook heden nog, hoe grijs van kin,
 schoot ik getroost de slibkuil in,
 maar 't wil niet meer, en blijft het dus,
 40 zo heet ik ras emeritus.
 Met droge hoest en jicht bezocht,
 verlaat mij kracht en ademtocht.
 Nog tweemaal als vandaag doorweekt,
 eilaas, dan heb ik uitgespreekt!

45 Een brug, op 't smalste, naast de voord,
 uit planken van 't geringste soort,
 ziedaar mijn wens! Vergeet toch niet
 wat ge in die poel al schoenen liet!
 Denk aan uw kostlijk zondagsgoed
 50 bedorven door die moddervloed!
 Licht vindt gij eer het werk verjaart
 uw uitschot dubbel ingespaard,
 en ik behoef dan baai noch drop
 en luik weer als een arend op!’

55 Hier zweeg de man. Zijn aanspraak had
 de luidjes bij hun zwak gevat.
 Het stuk kwam ernstig op 't tapijt,
 en wat men hoorde, wijd en zijd,
 was viermaal dertig dagen lank
 60 slechts palen, balken, rib en plank
 en, driemaal dertig andermaal,
 slechts planken, ribben, balk en paal!
 Ja, 't scheen, zo ver de Berkel vloeit
 zou ieder boord met hout beschoeid,
 65 of dat een reuzenzoldering
 de ganse stroom verdekken ging.
 Doch met aprilmaands leste dag
 moest blind zijn die de brug niet zag!
 Nog blinder die met juli kwam
 70 en niets van 't groen portaal vernam,
 ter dankbetonende offerand,
 door 't maagdengild daarop geplant!

't Had reden! want, hoe kerks men was,
 de vlierpot bleef nu in de kas,
 75 kalmink noch serge liep gevaar,
 en schoenloos werd geen wandelaar.

Zo groeide een wijsgegeven raad
 ten milden oogst van zegenzaad!
 En toch, dat werk, met roem bedekt,
 80 had Scholte Stugginks gaf gewekt!
 Daar kwam hij! Zonder ba of boe,
 gelaarsd tot aan de heupen toe,
 een knubbelstok in iedere hand,
 kwam onze Paai, en stak van land,
 85 zo vaak de preekklok werd gehoord,
 de brug bezijden, in de voord!

Het vroegte kerkvolk, droog daarnaast,
was van dit vreemd bedrijf verbaasd
en 't vragen keek uit elk gezicht,
90 doch ieder hield zich wijslijk dicht:
de troep kwam later op het pad
waar Scholte Stuggink praat voor had:
zijn makkers uit de gulden tijd,
die vlieger, tol en bal verblijdt.

95 't Waarom en 't hoe bleef dus gespaard
tot Wolter, naar den eis bejaard,
door gunstig toeval juist van pas,
getuige van 't spektakel was.

'In Goos naam, zeg ons, Scholtebuur,'
100 hief Wolter aan, 'wat raarder kuur!
hoe plompt gij ons zo dol voorbij?
geloof, de brug draagt *u* en *mij*!'

'Ja,' klonk het uit de modderzee,
'de Scholtebuur en gij zijn twee!
105 gelooft hij niet wat gij gelooft:
zo menig mens, zo menig hoofd.

Ziedaar! al werd uw brug van steen
toch zal ze Stuggink nooit betreen!
Wie ere geeft krijgt eer weerom:
110 onze ouders waren ook niet dom!
Een brug valt licht ineen te slaan;
onze ouders hebben 't nooit gedaan;
zij gingen waar nu Stuggink gaat
eeuw in eeuw uit de modderstraat.
115 Al weten wij de reden niet,
't is vast op goede grond geschied,

en hebt gij hier een brug gemaakt,
 zo hebt ge uw' ouders eer geraakt!
 Laat dit genoeg zijn, Wolterbuur;
 120 de klok houdt op; 't is negen uur.
 Bouwt gij een brug om droog te gaan?
 Ik kom er ook, met laarzen aan!'

Het verschijnsel^{aant.}

Ibant obscuri, sola sub nocte, per umbram.

Vergilius

't Werd nacht, de kim betrok, geen vogel zong aan 't pad
 waarlangs een reizend man het wijde woud doortrad.
 Holrommlend komt het oost het westen tegenrukken,
 een bui schijnt, saamgepakt, der eiken top te drukken,
 5 zij scheurt, het luchtruim brandt, en onder stormgeluid
 berst gure regen over dal en heuveln uit.
 Waar zal de wandelaar, waar zal hij redding vinden!
 De hemel gloeit alleen om hem nog meer te blinden!
 Verbijsterd tast hij rond naar zijn verloren baan;
 10 dan spoort de hoop zijn treen, dan houdt hem wanhoop staan.
 Ziedaar opeens een lamp die in de diepte flikkert
 en over zwalpend nat met breder stralen blikkert!
 Omringd van puinval schraagt een toren bij de vloed
 de kluis der needrigheid, het hutje aan zijn voet.
 15 Hier kwam de helle glans verrassend uit geschenen.

Hoe moedig worstelt nu, door kreupelruig en stenen,
 de vreemdeling naar de stulp, als naar een haven, voort!
 Doch hij bereikt ze nauw of ziet zijn vreugd verstoord!
 Hij vindt het klein gezin met doodsverf op de kaken
 20 een muurhol in gevlucht, het dwarlend licht bewaken.

de schaamle rietkap aan 't geknakte bint ontroofd,
 en de overstelpte vlam der haardstede uitgedoofd.
 O al te harde keus uit even bange noden!

- 't Gevaar hierbinnen grimt hem toe, gelijk 't ontvloten!
- 25 Of zal hij, licht te stout! niet luistren naar 't vermaan
 van huiswaard en -waardin, en wagen 't op te gaan
 langs de enge kronkeltrap, vernachten in de toren,
 in 't zwarte slaapvertrek waar 't spooksel zich laat horen?
 Het leger staat bereid wijl 't vaak hun heer gelust
- 30 dat hij de burg bezoekt en daar van 't jagen rust,
 maar 't strekt bij dag alleen, het duister doet hem vluchten,
 dan krijgt de geest hier macht! Men hoort een treurig zuchten,
 een vreemd gestommel dat onrustig gaat en komt,
 en eindigt met een galm die onder de aarde broemt
- 35 als rouwgelui. Een steen vol schrift uit vroeger dagen
 draagt heugnis van een gast in 't oud kasteel verslagen,
 meldt hoe zijn gouden pronk de roofzucht had bekoord,
 en noemt de burgheer zelf als dader van de moord.
 De nacht verborg het feit, de helle dag zou 't wreken!
- 40 hij rees! de stroom zwol bruisend aan, de dammen weken,
 het land vloot weg, en 't slot dat om de toren stond
 begroef den onverlaat die 't heilig gastrecht schond!'

- Zo spreekt het grijze paar, en laat in 't eerlijk wezen,
 den angst voor 't spookrumoer ten borg der waarheid lezen.
- 45 De vreemdling, na 't verhaal, peinst lang en blijkt ontzet.
 Doch nooddrang werkt als moed: hij zoekt met rasse schred
 het eenzaam leger op, strekt afgemat zijn leden
 en slaapt ten lesten in bij 't momplen van gebeden.

- En 's middernachts wordt voor de slaper 't stormgerucht
- 50 grafstil. Doch nu... wat komt - staag nader! - Zucht op zucht
 komt hartdoorsnijdend uit de zwarte muur gevaren
 waaraan het lamplicht blauwt. Als fluistering van blaren

door herfstwind saamgejaagd is 't ritslen in de wand.
 Hij loert er angstig heen en een ontvleesde hand
 55 breekt uit de steen en wenkt met opgestoken vinger.
 Zij wenkt nog eens; nog eens! Daar zwiert met wild geslinger
 de lamp ter aarde en straalt op bloed aan 't bed geplengd!
 Een doodsrif staat erbij! 'Rijs, die mij 't noodlot brengt,
 om aan mijn dor gebeent', vermoeid van om te zweven,
 60 een beter grafplaats in gewijde grond te geven!
 Eens lag ik daar als gij; maar een verrader hield
 meedoogloos staal bereid; 'k sliep in en was ontzield!
 Dit bloed, op de aard gestort, zal voor ik rust niet drogen.
 Rijs op! mijn stonde vliedt!' Hier grijpt met alvermogen
 65 het spook de hoorder aan en laat niet los en dwingt
 hem dreigend naar de muur die voor hen openspringt.

Hij volgt, onmachtig om de beenderhand te ontsnappen,
 zijn leidster in de nacht, van trappen voort tot trappen
 de sluipweg af die 't lest de moordenaar alleen
 70 met zijn geweten ging. Een akelig gesteent
 steent uit de diepten op waarin zij nederdalen.
 't Wordt klank! 't zijn galmen met geen woorden af te malen!
 't Is 't rouwgelui, de schrik van dit verlaten oord,
 dat om hen zwoegend door het sombre donker boort.

75 Doch eindelijk heeft het paar, 't gedreun der burcht ontronnen
 langs afgestorte bres, het open veld gewonnen.
 De vloed rolt achter hen zijn nevel tussen 't riet.
 Het perk der akkers is doorlopen; het gebied
 der wouden ingetreen. De braambos dringt de reten
 80 eens hogen steenwands uit. De schuifuil knert, gezeten
 in 't riekend groen. Nu daalt de smalle hofweg af
 naar laagten die 't geruis der popels leven gaf.
 Met eenmaal klimt hij weer, door nederhangend lover
 de steile schuinte van een heuvel glibbrig over.

85 Zo voert hen 't wisslend pad tot aan 't geheime dal
 waar midden op een beemd hun loopbaan einden zal.
 Intussen klaarde 't zwerd, de maan verving het duister
 en 't hol geraamt houdt stand, doorschenen van haar luister.

‘Hier is 't! Ga heen en slaap. Maar als de morgen licht,
 90 gedenk mijn lange nood, en uwe dure plicht!’
 Dus spreekt het en verzinkt. Met wild gerezen haren
 blijft nog zijn tochtgezel op 't effen grasveld staren:
 ‘Hoe tekent hij de plek voor 't hem bevolen werk?
 't Ontberelijkt gewaad verstrekk' hem tot een merk!’
 95 Hij legt het af; meteen is ook zijn droom geweken;
 het grasveld wordt de vloer, 't gevallen dek zijn teken.

Sint-Nikolaas

Een sprookje^{aant.}

- 1 Komt hier eens, kinders, en let op;
 'k vertel van Sinterklaas
 en van een braven ambachtsman,
 den armen Huibert-baas.
- 2 De goede Sinterklaas was oud;
 hij droeg een witte baard;
 en aan zijn witte mantel was
 het laken niet gespaard.
- 3 En als hij van zijn hoge stoep
 de weg nam door de stad
 en dan zo deftig met die baard
 en met die mantel trad,

- 4 dan wisten ook de kinders al
naar welke kant hij ging
en waarom weer dat brede zeil
hem van de schouders hing.
- 5 Dan hield de goede man een pak
voor 't volk op straat verstoep
en bracht het naar een arme buurt,
met kinders opgepropt.
- 6 Daar sloeg hij dan zijn mantel los
en 't was: 'Dit is voor Jan,
die daaglijks, als de meester roemt,
zijn les het beste kan.
- 7 Dit is voor Keetje, die zo vroeg
het breien al verstaat;
en dit voor Hein, die niet meer dwingt
en zich gezeggen laat.
- 8 En hier komt voor die zieke bloed
daar ginder in de hoek
een peperhuis met vijgen aan
en - kijk! - een prentenboek.'
- 9 Zo stapte hij deur in deur uit,
van steeg tot steegje voort.
Maar als hij op zijn schimmel zat,
dan ging het uit de poort!
- 10 Dan reed hij naar de buitenlui
en schimmel had zijn vracht
want ieder kind een uur in 't rond
dat arm was, werd bedacht.

- 11 Maar in de stad van Sinterklaas
was ook een ambachtsman,
die at droog brood en schaamde 't zich
en sprak er niemand van.
- 12 Hij maakte schoenen al zijn best,
hij werkte laat en vroeg,
en voor tien kinders en een vrouw
was 't nog al niet genoeg.
- 13 Doch Sinterklaas vernam in 't lest
wat hij niet weten wou:
hij zoekt bij nacht zijn woning op
spijt duisternis en kou.
- 14 Hij trekt het winkelvenster los
dat met geen grendel sluit
en 't glasraam laat zijn goudbeurs in
door een gebroken ruit.
- 15 En 's andrendaags zet Huibert-baas
(gij weet - die ambachtsman!)
zich bij de lamp reeds aan zijn taak
zo wakker als hij kan:
- 16 daar valt hem, van de driestel, juist
een kleine schoen in 't oog;
en, zie, die schoen bewaarde 't geld
getuimeld van omhoog!
- 17 Nu denkt, wat vreugd bij man en vrouw
en kindren alle tien! -
Wie om een hoekje, van nabij
hun vreugde eens had gezien! -

- 18 Nochtans hun vreugd was kort van duur
want Huibert riep: 'Houdt stil!
't gevondene is geen oortje waard,
voor die niet stelen wil!
- 19 't Hoort zeker aan die vreemde heer,
van gisteravond laat:
hij stond toen hij zijn riemen kocht,
omtrent waar Antje staat;
- 20 en naast haar in die kinderschoen
lag net de beurs met goud! -
de burgemeester weet misschien,
waar zich die heer onthoudt.
- 21 Daar is mijn schort! ik moet erheen!
'k Wil lopen wat ik kan!
zo sprak Huib en gelijk hij sprak
zo dééd de brave man.
- 22 Máár - wat de burgemeester deed? -
Hij ging naar Sinterklaas;
want die toch schonk, naar hij 't begreep,
het geld aan Huibert-baas.
- 23 Ras haalt men Huibert. Huibert komt -
zijn meettuig in de hand.
De goede ziel kreeg Sinterklaas
(gelijk hij dacht) tot klant.
- 24 Maar Sinterklaas sprak: 'Huibert-baas,
ik ben de man van 't geld:
het vond zijn weg door 't vensterglas
en hoefde geen geweld.

- 25 De beurs is in een kinderschoen
gefallen, naar ik hoor?
Breng' mij het paar, en hou' de beurs;
ik geef ze er gaarne voor.'
- 26 En Huibert wiste met de mouw
de tranen uit zijn oog,
zei snikkend dank en ging en trad
zo luchtig of hij vloog.
- 27 En, als nu vrouw en kind het wist,
liep Huib weer op een draf -
kocht leer in bij zijn broeders weeuw -
en dong de sloof niet af.
- 28 En spoedig wist de ganse stad
hoe braaf baas Huibert was
en praatte van de kinderschoen
waar 't geld in viel door 't glas.
- 29 'Een kinderschoen bracht Huib geluk:
dat blijv' zo!' riep elkeen;
'k bestel er bij geen ander meer -
baas Huibert maak' ze alleen.'
- 30 En Huib nam van zijn jongenstroep
twee gasten tot zijn hulp
en brak naar groter woning op
van uit zijn enge stulp.
- 31 Maar 't raam aan straat verhuisde mee,
voor alle scha bewaard.
En 't bleef, ter eer van Sinterklaas
bij 't kleinkind nog gespaard.

De leerling van Pankrates^{aant.}

- De kunst ten halve slechts aan meesters af te zien
 en voor volleerd zich in hun rij te zetten
 loopt op beschaming uit! Zo een bewijs of tien
 te weinig scheen, zou niets mij letten
- 5 dat ik er twintig gaf.
 Vertrouw dit op mijn zeggen af
 en houd u om u zelf en mij de tijd te sparen
 bescheidenlijk met één,
 geboekt door Luciaan, tevreen.
- 10 Ná Trismegist, het blijkt niet hoeveel jaren,
 was al de wijsheid van Egypte saamgevaren
 in 't kale hoofd van Pankrates,
 Professor Hyperphysices
 te Memphis. Doch alleen die reeds adepten waren
- 15 bracht Pankrates op kennis' hoger baan:
 de grensmaal ver voorbij waar Lavoisier bleef stuiten,
 ving hij zijn cursus jaarlijks aan;
 de kleine sleutel van de grote Majorkaan
 behoeft zijn jongrental geen voorhof meer te ontsluiten.
- 20 De zilvren poorten zijn zij door,
 maar hier verslindt de nacht het minbetreden spoor
 totdat de leraar wenkt. Hij wenkt! een vloed van stralen
 spreidt glans waarbij geen zon kan halen.
 Wat Paracels', wat Helmont nimmer zag,
- 25 de tempel van 't geheim staat flikkrend in die dag,
 en goud is 't breed portaal! Goud zijn de binnenzalen!
- 't Was niet genoeg! Wie drie jaar achtereen
 met zijn Minerval ter bepaalde stond verscheen
 en (wat de leerling onder 't walmen der retorten
- 30 vaak zuur viel!) nooit zijn hulp bij 't onderwijs liet schorten,

die gaf professor Pankrates
iets van de toverkunst ten beste in de afscheidsles.

‘De toverkunst!’ Hier spitst ergdenkendheid haar oren!
Doch laat geen vals begrip haar zielerust verstoren:
35 ik meen de kunst door Adam uitgedacht,
in Noachs Ark gered voor 't late nageslacht,
door grijze magiërs, door Salomo gedreven,
maar thans helaas niet meer in leven!

Kort was het onderwijs: ‘Twee enkle woorden maar,
40 op zijn toon puntlijk nagesproken,
zo bond gij en ontbond de geestenschaar!
Gesteld: een taak viel u te zwaar;
gij wenste hulp; welnu! een stok, in 't lang gestoken
door 't buisje van een slaaf, en *abracà* gezeid:
45 men zag als knecht te voorschijn springen
die stok en buisje was. En, bleef de magerheid
van 't hout hem bij, gevat op alle dingen
stond hij tot iedre dienst bereid.’

Dus sprak professor. Een student, Eukraat geheten,
50 noteert dit half recept: meer heb ik niet te weten,
denkt hij; ontsluit het auditorium,
en speelt straks bij een huislijk publicum
de wonderman. Juist bleek zijn hospita verlegen
om water voor een badkuip: ‘Anders niet! - -
55 in Isis' onbeperkt gebied
komt alle kracht de wenk des wijzen tegen.
Een wandelstaf, een slavenkleed,
zijn 't enigst hier vereist.’ Men brengt ze hem; hij treedt
een tred zes zeven aan een zijde;
60 verbiedt na magistraal gehem
met rimpels op 't gelaat en met vergroofde stem,

- het luistren elke ongewijde,
 bromt 'abracà'; en 't lukt! de pop die voor hem staat,
 wordt mens! 'Draag water in die badkuip, kameraad!'
- 65 De kameraad vat straks twee emmers op, en gaat -
 brengt water - gaat - keert - gaat; de kuip zou overstromen
 bij meer. 'Houd op, vriend!' zei Eukraat.
 De vriend... werkt voort. 'Een rare potentat!
 Hij schijnt van 't soort dat wandlend pleegt te dromen.
- 70 Vent, hoor je niet? houd op!' De vent... werkt voort.
 Een molenbeek stort klettrend van de boord
 der badkuip. Alles drijft. - Men poogt hem weg te jagen
 die 't onheil sticht; met schoppen en met slagen
 begroet men hem; - vergeefs! - Daar valt Eukraat een bijl
- 75 omtrent de haard in 't oog, hij grijpt die in der ijl:
 'Voor 't lest; laat blijven, dove kinkel!'
 Vergeefs! - - Krak vliegt de schareminkel
 doormidden! En wat volgt? - O wee!
 Verdubbeld springt hij op; de dragers zijn nu twee!
- 80 Vier emmers vullen zich en lozen
 Hun vloeibren inhoud! 't wordt een zee;
 een zee; en springtij zonder pozen!
 Het schuimt de woning uit - de straat op - zitbank, dis,
 kas, kist raakt vlot! - De huisbestierster is
- 85 voorlang gevluht, Eukraat op 't punt van vluchten,
 wanneer professor komt! 'Wat speelt men hier voor kluchten?'
 roept hij - bromt 'acarbà' en, ziet,
 een stok, in twee gekapt, ligt daar; geen emmer giet
 meer water uit, de zundvloed is verlopen;
- 90 en met een lange neus Eukraat naar honk gedropen.

Het genezend maal^{aant.}

't Zat Klaas in de onderbuik; hij wou gedurig sterven!
 maar 't liep in 't achtste jaar,
 hij kwam er niet mee klaar,
 en neefje niet aan 't erven.

- 5 Zijn vrienden lachen; ongestoord
 gaat hij terwijl met sterven voort;
 tot eindelijk slaagt (voor 't minst naar zijn gedachten)
 waarop hij ze al zo lang liet wachten.

- Eens ochtends luiert hij; men komt aan 't bed: 'Wel, man,
 10 hoe is 't.?' 'Gedaan! - 'k ben dood!' 'Dit van uzelf te horen
 geeft troost! - ge ontbijt toch mee.? - Een lijk dat spreken kan
 heeft wis ook de eetlust niet verloren!'

- 'Ontbijt! - toen 'k leefde had ik boeken vol van 't geen
 de doden spraken! - dat zij eten? noem er een
 15 waarin dat staat! mij kwam het nooit tevoren.
 Dus - weg, verleider! 'k wil een doô met ere zijn.'
 Hij zegt het, houdt het vol, heet vrind en dokter zwijgen;
 en kost noch drank noch medicijn
 is onze Klaas in 't lijf te krijgen.
 20 Begraven moet men hem, dit eist hij met geweld.

- Wat zou men doen? een klein vertrek werd toegesteld
 gelijk een grafgewelf Drie kisten langs de wanden
 waarop men naam en sterfdag leest,
 verkonden, wie er eerder zijn geweest
 25 en sluimren bij de schijn van lampen die daar branden.

Intussen was, met een bedeesd gezicht,
 de droeve mare aan Klaas bericht,
 dat vroeger reeds de dood naar andere offers tastte,

- en elk onthut is van het plotslijk sterfgeval
 30 dier tafelvrienden, drie in tal,
 waarmee hij zich een week voor hem zijn eind verraste
 nog op een mosseltje in 't Zeeuwse Jacht vergastte.
- ‘Die mossels! ja! daar heb je 't al!
 Die deden 't ons!’
 ‘Het kon licht wezen!’
- 35 Wij gisten 't mee en spraken af
 dat, daar u 't zelfde lot hier wegnam, ook nadezen
 eenzelfde graf
 u saam verenen zou. Gij maakt dus nog op heden
 het viertal vol met hen die u zijn voorgetreden.’
- 40 De nacht kwam aan, en Klaas werd, naar zijn wens, gebracht
 waar reeds in iedere kist een levende op hem wacht.
 Stil was 't een klein half uur; daar slaat de stadsklok negen.
 Meteen begint vriend Dirk zich te bewegen:
 ‘t is etenstijd; waar of de koster blijft!’
- 45 gromt hij, als in zichzelf. Een echo volgt - van woorden
 uit Heins en Jaspers kist: ‘Ik wed, Sint-Velten drijft
 hem weer zijn kroegen langs!’ ‘De Grafprovisors hoorden
 zo'n lap te ontzetten, als hij doden hongren laat!’
- ‘Vergiffnis heren!’ spreekt hijzelf, die binnen staat.
- 50 Hij brengt een tafeltje; hij dekt het; uit den oven
 snikheet geland, zendt een pastei haar walm naar boven -
 haar geur in 't rond. Een smaaklijk toebehoor
 omringt ze en, wekt zij dorst, daar staat de langhals voor.
- Dirk, Hein en Jas hun kist uit! ‘Welkom Klaasje!
- 55 Gij ook hier, na die mossels. - 'k drink een glaasje
 te meer deze avond, op ons weerzien, oude vrind! -
 Maar hoe zo roerloos? toch niet blind? -

Kijk! ik ben Dirk - die Hein - en die Jas! - Op de benen!
 uit uw maag zijn de mossels vast verdwenen,
 60 gelijk uit de onze toen wij boven zijn gekist.
 Het maal wacht; kom!’

‘Dat 's meerder dan ik wist’
 zegt Klaas ‘dat doden eten!
 Maar als het zijn moet, 'k heb het kauwen niet vergeten
 en bleef ik weigerig om 't na mijn eind te doen,
 65 ik hield als doô, zo 'k meende, mijn fatsoen.’

Zij zitten aan; zij legen bord en beker;
 en 't einde spreekt vanzelf: voor Klaas was door de apteker
 een spiritus bezorgd die, in zijn glas geplengd
 met handigheid, hem tot bezinning brengt - -
 70 en radicaal geneest! - Helpt Eskulaap de zieken
 prozaïsch traag - zijns vaders hulp heeft wieden!

De biecht

Anekdote

- 1 't Werd Pasen; alles ging te biecht,
 in 'k weet niet welke stad;
 waar pater 'k weet niet wie de trek
 der meeste meisjes had.
- 2 ‘Mijn Vader,’ hief Thereesje aan,
 ‘ik draag nu 't haar gekapt
 en heb mij sedert dag aan dag
 op de eigen fout betrapt.
- 3 'k Hoor overal hoe schoon ik ben!
 Dit brengt mijn hoofd op hol;

't weerstond de hoogmoed vruchteloos,
en draait mij als een tol.'

4 'Foei, foei! Maar, zeg eens, bent ge rijk?'

'Och neen; als ieder weet,
mijn jonger zuster is 't alléén,
die erfde van haar peet.'

5 'Welnu, zo heb geen zorgen meer:

uw hoogmoed zal vergaan
wanneer men om uw zuster komt
en u, schoon kind, laat staan.'

De verjongingskuur^{aan}

Annet was beeldmooi - zei haar spiegel; en mama
zei 't, met mamzel, de spiegel vlijtig na.
Geen haatlijk buiten hield de schone meer verborgen.
Zij spilde aan 't jagervolk niet langer haar toilet

5 en geestigheid; een afgebeden morgen
rees uit de kim; de puikbloem werd verzet
in 't luw der stedelijke muren;
het kennersoog kwam haar begluren
en jonkvrouw Faam stak lustig haar trompet.

10 Verscheen voor de eerste maal Annet
als dorpeling met hooggekleurde wangen
op 't Cercle, en zat ze er stom - na weinig zuchten werd
haar keursje ruim genoeg, haar tong vrij. Op 't Concert
de week daaraan... was bloheid reeds vervangen
15 door spraakzaamheid. En op een Thé
dat volgde... was het babblen zonder ende.
Ook kreeg elk pronkertje vandaag een schampstoot mee

terwijl zij rechts en links heur naaldscherp nebjje wendde.
 Hun strooienhoedskostuum leed last! - het hielbeslag -

- 20 't lorgnetglas aan een koord (schijnblindheids ridderteken!) -
 de snuifdoos - geen der kwikken van de dag
 waarin geen pijlspits van Annets vernuf bleef steken!

Zo was een ieglijk nu haar klein talent gebleken.
 Doch, wat men niet betwijflen zal:

- 25 tot haar vervolgpreek liep een telkens mindrend tal.
 't Planetenkorps door haar als zon beschenen,
 zwierde uit de attractiekreits en... 't was in 't ruim verdwenen!

Het derde wintertij had sinds de herfst verjaagd.
 De wiek des tijds had uitgevaagd

- 30 wat bij de wereld van Annet stond aangeschreven;
 en als voordeze kwam een hofstoet haar omgeven.
 Maar thans was 't rijper jeugd, aan 't schip van staat vertuid,
 door ambtszorg, door de zucht gedreven
 om onder eigen dak te leven,
 35 en op een huisbestierster uit.

Thans vond Annet ook raadzaam om te zwijgen.
 Hoe dringend een Amie bad,
 (die graag bij vacatuur haar troon bestegen had!)
 aan 't recenseren was Annet niet meer te krijgen.

- 40 Maar wijslijk wikken bij haarzelve mocht ze toch!
 Dat mocht ze! en zat, op kerstdag, te bedenken
 en op Sint-Nikolaas daarna bedacht ze nog
 hoeveel er schortte aan elk van die zij 't ja zou schenken. -
 A? was Klein Duimpje; B? de Sparewouwer Reus;
 45 C? was een jool; D? had een scheve neus.
 Dus liep zij 't alfabet door en weer door - en wou niet! -

of, wou ze dan - tóch - wél!
dan was het gisten I, vandaag K, morgen L.

- L zou het eindelijk zijn! - Maar... 'Neen, heer L! zoo gauw niet!
50 wij hebben tijd!' Bij slot: (want, om rechtuit te spreken
de walg begint me als u van dit getalm te steken!)
vocaal en konsonant - zij raakte 't alles kwijt;
en zelve vriend sloot die eertijds werd gevrijd
55 haar vijfenvijftigst jaar! Toen... 'ging zij zeker trouwen
met Hans, haar lijfknecht?' Neen! 'Dan liet ze een hofje bouwen -
betrok het zelve met een oude best
of wat?'... 'Neen! Néén alweer! het lest
zo min als 't eerst. 'Wat dan?' Ja, lieve vrinden,
60 gij zult het ongelooflijk vinden!
Toen! reisde een hooggeleerd dokter,
van Jemen uit de wereld door.
Waar hij kwam, vloten alle kwalen:
de exkreuplen dansten in de lege hospitalen!
65 Ontbrak er lichaamsschoon? zelfs daar was middel voor
bij onzen Eskulaap te halen:
zijn kosmetiek liet blankheid aan de Moor
noch gladheid aan de pokputtronies falen.
Tot haarzalf toe verkocht men in zijn kraam.
70 Werd daar een munnikskruin naar 't voorschrift mee gewreven,
eer ge om kon zien, was pater Steven
prins Absalon!
Doch, wat Alhamis' naam
ten hoge hemel droeg! hij wist een geest te trekken
uit krekelmeg; hiervan iets op de tong
75 van een krom grootje, zo begon 't zich recht te strekken,
sliep - en ontwaakte jong!

De Middellzee voorbij was nog geen proef genomen
van 's Arabiers verjongingskuur:

Alhamis hield zijn waar te duur!

- 80 Doch bij erfante Annet was nauw bericht gekomen
dat hem de buurt wacht of haar parels liggen klaar!
Zij leent er geld op bij een rijke sjacheraar;
en 't lukt haar voor de nacht dat zij een dubbele dosis
van 's mans arcanum met een zegen die niet voos is
85 naar huis brengt.

‘Knap mijn slaapjak aan

Francijn, en dit goed uit!’ Zo spreekt zij. Een vermaan
volgt onder 't werk: ‘Lief kind, uw dienst ware overbodig
zo lang mijn rust duurt. Gij begrijpt toch wat ik meen?
Mijn oudejufferschap vare onbekeken heen!

- 90 Als 't morgen wordt en eer niet zijt ge er nodig.
Welaan, de druppels! -

“Elf” juist elf? - iets min pedant
heet dit een lepeltje, in 't christenland!’

Zij slikt haar lepeltje; zij slaapt en 't kameniertje
verdwijnt. Het voelde wel een ziertje

- 95 nieuwsgierigheid; maar neemt dat Cijna keek
en dat haar juffrouws slaap voor een seconde week
en zij betrapt werd? Neen! zij durft het niet te wagen!
Reeds zit zij in haar cel, waar 't martlend ongeduld
haar zelfs geen dutje gunt! Daar zit ze en telt de slagen
100 der klok van uur tot uur. De tussentijd vervult
een overslag van haar profijten als het vrijers,
gelijk zij vaststelt, bij schone Antje reegnen zal:
commissies en zesthalven zonder tal
van 't eerste bod aan, tot de luide toeslag vall',
105 en nu de zegen stroomt met halve en hele rij'ers!

Inmiddels is 't zo ver nog niet!
 Het werd vooreerst maar dag en Cijntje komt - en ziet!
 Zij ziet! - Wat ziet zij? - Raad eens even
 voor de aardigheid;

110 tenware u, 't geen zij zag, door andren was gezeid?

Zij ziet... hier hulp vandoen, die zij niet weet te geven;
 ziet... geen schraal oortje meer, waarvan haar knipbeurs zwelt
 en, ach! als kamenier zich haar ontslag voorspeld!
 'Elf droppen' stond op 't etiket geschreven.

115 De lepelmaat... was rijkelijk tweemaal zeven!
 en droppels gólden, bij de krekelmergstinctuur!
 Slechts veertig jaren wou Annette jonger wezen;
 van vijftien jaren meer bevond zij zich genezen; -
 en lag, als zuigeling, te wachten naar een luur!

120 Hier kon het punctum staan! maar ginds verneem ik oren,
 die na het laatste woord graag nog een laatster horen!

Annet zóóg best! Annet wies op,
 en eer de ring haar weer ontsnapte,
 ging nu het vrijen in galop.

125 De vishaak lokte - 't visje hapte!
 Zij schonk blindweg een zot haar trouw,
 en stierf aan haar berouw.

1 Jaromir te Praag^{aant.}

Een oud-student die 'k Jaromir zal noemen,
 een theoloog, befaamd aan Karels school te Praag,
 voor twee paar eeuwen, mocht zich roemen
 van een gezonde maag;

5 maar, ach zijn beurs lag ziek! De wissel veertien daag

ontbrekend, was 't krediet verdwenen,
 bij sjacher-Ephraïm, zijn welbeklante buur.
 Het, anders lokkend, etensuur
 dreef Jaromir 't Boheemse Athene

- 10 als een verstootling uit en bergwaarts sloop hij voort;
 op 't eenzaam pad in de overlegging niet gestoord,
 hoe met een platte buil een maaltijd te verenen.

De reiszak die hij wandlend droeg
 was licht genoeg

- 15 en kon hem weinig hinder baren:
 een Plautus en 't studenten-zangboek waren
 het meest omslachtig deel van 't pak
 dat in 't herbergzaam juchtleer stak.
 Hij zweette niettemin! - de rommlende ingewanden,
 20 schoon bol van enkel wind,
 bezwaarden onze vrind!...
 in 't lest tot flauwens toe! als over de akkerlanden
 zich 't avondkoeltje net van pas vermeien ging
 en hij 't met open horst op dorre lippen ving.

- 25 Dus nieuwgesterkt jaagt weer zijn blik de kring
 rondom hem zoekend af.

Een dorp verheft zijn daken
 rechts tussen ooftgeboomt. Links breidt zich aan de weg
 een perk uit voor de leuze omsingeld met een heg.
 Die hier zijn handwerk drijft, vaart best wanneer de zaken
 30 der boeren slechter gaan en droes of runderpest
 haar zetel in hun stallen heeft gevest.
 Dan is hij daaglijks hier als anatoom te vinden
 en pleegt de kraaien aan zijn mildheid te verbinden.

- Hier valt thans Jaromir nabij de heg in 't oog
 35 wat fluks het radertuig van zijnen geest bewoog

en zijn verbeelding spande: ‘O schat, waarmede een heilig
mij redding biedt!

Gespijsd, gelaafd voor niet! voor niet
gekoesterd als een prins, rust ik de nacht door, veilig
40 in gindse herberg!’ riep hij uit.

‘Wat vond hij dan?’

Iets wat bij u of mij de hebzucht niet zou tergen!
Twee paardenvoeten en een koestaart vond de man.

Hij spoedt ze bij zijn Plautus weg te bergen
en stapt nu trotser dan een haan
45 op 't uithangbord der ‘Zeven slapers’ aan.

‘Heer waard, een goede schotel eten!
Maar geen getalm! ik val wat haastig, moet ge weten.
De wijn - van 't beste vat - begrijpt gij!’

In dien toon

houdt Jaromir het vol; eet, drinkt, dat elk zich wondert,
50 schimpt, scheldt ertussen, met een basstem of het dondert
en snauwt nu: ‘Wijs me een bed.’

Het loon

van die bij 't nachttoilet zich naar zijn laarzen bukte,
voorkwam het dienstbewijs: een tree
van klink! waarmee

55 de onguere gast wiens zool zijn lenden drukte
te kooi sprong.

't Machtwoord: ‘Grijp!’ besloot hierop de klucht
terwijl de laarzen als twee zwaluwen de lucht
doorscheerden; en 't gordijn viel neder.

60 Den andren morgen rees het weder
met d'aangebroke dag. Een schrikkelijk rumoer
van trapplend klossen op de vloer.
En ‘Laarzen! laarzen!’ tot men aamloos komt gelopen.

‘Gaan de ezelsoren hier te negen uur eerst open?’

- 65 Die vraag gold de eigen hals van gistren. Wit als krijt
staat hij en gaapt met mond en ogen even wijd.
De laarzen laat hij slippen: uit de deken
van 't veldbed waar de bulderbas
na zijn gemaakt alarm weer ingedoken was
70 zag Jochem een ontzettend voorwerp steken!
en keerde in 't volle zweet dat hij van angst vergoot.

‘Helpe ons Sint-Nepomuk! wat is mij wedervaren!’
berst hij in 't einde los. ‘Ik kom... daar kijkt een poot -
een paardepoot met lange, zwarte haren

- 75 kijkt uit het bed van onze gast!’

‘Loop naar de pomp, en drink u nuchter, kwast!’
voegt hem zijn meester toe, maar naadrend om de kamer
van Belzebub op zijn beurt in te gaan
vergeet hij niet een kruis te slaan;

- 80 en bleef hij op de drempel roerloos staan,
begon hem óók het hart te kloppen als een hamer.
't Had dubbele grond! Niet één - twee hoeven staken 't bed
thans uit! - Hij komt terug, onmachtig dat hij stamer'
van 't geen hij zag en zwijgt geheel verplet.

- 85 Toch moest een derde nog gaan kijken!
een invalied, naar 't land in rust verzet.
Zijn knevels streek hij op; zijn kuif rees zonder strijken
vanzelve omhoog zodra hij binnenkwam
en bij twee hoeven nog een lange staart vernam,
90 die kwisplend heen en weder speelde.

Weg liep ook nummer drie! en 't scheelde
de waard alleen, zo liep het huis leeg. Voor 't ontbijt
bezorgd, laat Jaromir aan hém geen vluchtenstijd.

Met huivrende angst gediend, roert deze nu zijn kaken
95 van nieuws; tot hij beveelt de rekening op te maken.

De waard, bij dit gebod, voelt zijn bevroren bloed
straks weder tintlend slaan in de aren
daar 't blijkt dat zonder hem de vijand heen zal varen.
Hij wil erkentlijk zijn; ook valt hem in; 't Was goed
100 zich daar beneden voor de nood wat gunst te sparen.'
Dus antwoordt hij: 'Genadig heer!
dat kost en drank alhier tot uw beschikking waren,
is plicht geweest en 't strekke mij tot eer,
bleef deze kleinigheid de vriendschap onderhou'en.'

105 'Goed!' spreekt de gast, 'het zij. - Dit zal u ééns niet rouwen,
heer waard! Wij zien elkander weer.'

2 Jaromir te Lochem^{aant.}

De kennis werd gemaakt; gij kond een beetre maken
dan met Vriend Jaromir, maar, lezer, 't was voor mij
de beste: ik kom daardoor van een pefatie vrij
en heb een naam waaraan 't geen volgt is vast te haken.

5 Of Jaromir zijn rol van Lucifer
meer speelde, bleek mij niet; doch na zijn onheilster,
was voorspoeds daglicht op de horizon verschenen.
Gehuld in Sint-Franciscus' dos,
zat, die eens wandlen moest, parmantig op een ros
10 en spaarde dus bij 't missiewerk zijn benen.
't Was reizen links en rechts! noord; zuid; en oost-in 't lest
ook west,
dwars over 't Munsters heivlak henen

tot daar, op Gelders grond
 15 thans nog de dubble stoel van graaf en hertog stond.

Hoe had een monnikspij de Prager borst herschepen!
 Wat kracht deed in de man 't aldwingend kwispelwapen,
 sinds jaren, door zijn hand, ten schrik der hel gezwaaid,
 de naam van heilig, hem bij groot en klein geschonken,
 20 de biechtstoel, die zijn heers- gelijk zijn hebzucht paait!
 Doch, onbepoefden, zo gij soms hier zege kraait,
 ziet toe! ons zwaklijk hoofd wordt vaak van minder dronken.

De klucht, gespeeld in zijn studententijd,
 met koeiestaart en paardepoten,
 25 was Jaromir voorlang uit zijn geheugen kwijt.
 Dat licht deze aperij de zwarte had verdrotten,
 zulks kwam hem nimmer in de zin!
 Die angel zat er niettemin
 en werd steeds giftiger, als bij 't exorciseren
 30 een geest van 't nonnenplagend slag
 zich onvoorwaardlijk moest verneren
 voor Jaromirs gezag.

Summa summarum: Heintje Pik lag op zijn luimen
 om met acht vingers en twee duimen
 35 de kans hem vroeg of laat gehoon
 krachtdadig bij haar vlecht te pakken
 en onze drieste muzenzoon
 een kool te bakken.

Deze, onbewust van 't hem bedreigend kwaad,
 40 (den os gelijk: weldra voor Apis aanbeden
 gelijk hij droomt! maar die aan 't slachthuis staat!)
 was Lochems poorten in gereden
 en blikk hoogwaardig van het zadel naar beneden.

Opeens! de straat loopt vol; men joelt; de klokken gaan!
 45 ‘Ter eer van zulk een gast!’ vertelt hem de eigenwaan
 en 't plooit zijn mond nog meer in 't deftige; als een jongen
 van uit de herberg naar de Ruiters komt gesprongen:
 ‘Net afgepasst, heer Pater! Hoor
 die nieuwe klokken eens! niet waar? dás trant! Zij hongen
 50 daar veertien dagen lang doodstom: bij de ou’ pastoor
 van Lochem mocht er zelfs geen pover kleppen door!
 ‘Waartoe ze omhoog gehijst voor 't wij'en?
 Dat wordt alsnog vereist, eer ik 't geweld zal lij'en.’
 Zo zei pastoor - en ging van honk -
 55 en - 't jonge volk zijn gang! Maar, nu 't zo deftig klonk,
 moest dat de zondaars toch van penitentie vrij'en?

‘Hoe deugniet! Welk schandaal! Is dit een christenland!
 Neen, de antichrist heeft hier zijn oproer van geplant! -
 en de aarde splijt nog niet?! Nog valt geen zwavelregen?!’

60 Dus stortte zich de galblaas van de Sant
 (zijn ruïn inmiddels afgestegen)
 op dit gekakel uit. 's Mans hevig blaken is
 min ijvergloed, meer ergernis,
 om de al te slinkse trek die hem de hoogmoed speelde.
 65 Hij stapt, alsof hij mee in 't erf van Petrus deelde
 en scepterdragers zonen hiet,
 te midden van een schaar die naar 't gebombam luistert
 en schreeuwt: ‘Heeft razernij hier ieders brein verduisterd!
 Daar 't kerkwet en pastoor verbiedt
 70 met ongedoopte klokken benglen!
 Bij Sint-Michiel en zijn tienduizend engelen,
 geen priester zou hij zijn, die zo iets glippen liet!
 Vloek treff' dat klokkenpaar dat onbevoegd durft klinken!
 Wat hoog steeg zal te lager zinken:
 75 ik geef ze beide in Satans macht!’

Dáár had de Boze hem gewacht!
 Zijn klokken nam hij beet: ten leidak uitgebroken,
 verschijnen ze in de lucht met klagend nagebrom.
 Maar - van de klepels had de schenker niet gesproken,
 80 en Heintje wil voortaan geen kerke-eigendom
 dan met bewijslijk recht verkrijgen!
 Hij rukt de klepels onder 't pijlsnel opwaarts stijgen
 de klokken uit en smakt ze naar beneen! -
 op welk een hoofd? - helaas, op een...
 85 geschoren kruin! - de tong des strafprofeets moet zwijgen!
 Dood! - of is 't minder erg - dan schier
 zo goed als dood ligt pater Jaromir!

De klokken middlerwijl voltrekken
 haar aangevangen reis. Twee waterpoelen strekken
 90 (een kuier ver van Lochems veldgemeent)
 ten badplaats aan de snaatrende eend -
 ten spiegel aan de bonte wolken;
 't was derwaarts dat ons tweetal trok.
 In elk der kolken plompt een klok -
 95 en 't zijn voortaan de duivelskolken.
 Zo vaak het jaar weer kersttijd bracht,
 kwam sedert, puncto middernacht,
 de helvoogd op zijn klokken trommen
 of hier een stoute vrijgeest lacht.
 100 Wie scherp van oor is, hoort ze brommen.

3 Jaromir te Zutphen^{aant.}

‘Alweer van Jaromir?’ Ik kan 't niet helpen, lezer!
 Hij liep ten derde maal mij klakloos voor de voet;
 en of mijn held aan Moldau of aan Wezer
 gefokt zij, of hij mij de derde reis ontmoet

5 of de eerste, en monnik zij of heiden,
 hij is mij onbekeken goed,
 verstaat hij slechts wanneer mijn rijmkoorts woedt
 de ziektestof genezend af te leiden.

Laat Jaromir u dus zijn platgeschoten bol
 10 nog eens zien, heb geduld! het zal aan mij niet schorten
 dat hij uw lege tijd naar krachten poog' te korten,
 bij 't spelen van zijn nieuwe rol.

Welaan dan, ik begin! Hou slechts uw aandacht vol!

Heeft iemand van de Boze wat te vrezen,
 15 hij ga niet ver om hulp; zijn man is Sint-Michiel.
 Kort voor het tweetal klepels viel,
 met Lochems klokken eerst ten hoge opgerezen,
 moest Jaromir hem juist indachtig wezen.
 'Bij Sint-Michiel!' roept met ontplooide mond
 20 de pater, dat het kerkhof dreunt in 't rond.
 De heilig hoort, kijkt uit, ziet slingrend zich verheffen
 wat straks verraderlijk hem die daar schreeuwt zal treffen,
 en staat reeds, maar verhuld voor 't menslijk oog, beneen.
 Het schild is aan zijn arm; niet voor de pronk alleen:
 25 't heeft met een zwenk op weg de vaart gebroken
 van 't neergesmaakt metaal - des niettemin vrij zwaar
 op 's monniks hoofd beland! Vriend Jaromir ligt daar
 als had de dood zijn ogen reeds geloken.
 Zijn longen zijn van ademtocht verstoken,
 30 terwijl het bloed hem langs de slapen vliet.
 Nochtans de levensvonk ontsnapt het lichaam niet!
 Een arm - een been, dat aanvangt zich te rekken -
 doen blijken dat Michiel geen lijk heeft op te wekken.
 Het kost hem slechts een schrupeltje bewijs
 35 van balsem uit het paradijs

om, binnen weeks verloop wat gaapt weer dicht te kleven,
 en hij wie 't in een droom is g'openbaard,
 wat heilig hem onzienlijk heeft bewaard,
 verspreekt door plichtbesef gedreven

40 'Een dinsdag van de twee te vasten, hem ter eer,
 tot zijn getij de aanstaande herfstmaand keer.'

Dit woord was tussen hem en zijn patroon gebleven:
 in petto gaf hij 't, op 't bedaarde ros geheven,
 dat, als convalescent, hem aan vervelingspest

45 ont draagt, en redt naar Zutphens grijze vest.

Daar wil hij bij de wijsheid les gaan nemen,
 die, in een kerkgewelf befaamder dan te Bremen
 de grafcel, eeuwen tijds aan boei gelegen heeft,
 en - Proteus' wederga - geketend antwoord geeft.

50 Zijn ijver baarde gunst! men laat hem niet verlegen,
 schoon hij ter scheemring toe zijn drukke studies rekk'.
 Een dubbele sleutel wordt van kerk en boekvertrek
 hem toebetrouwd; de koster hoeft zijn wegen
 slechts hulpzaam over dag maar niet bij 't henegaan,
 55 des avonds, ga te slaan.

Wat onder 't werk 's namiddags onze pater
 tot sterking dient, daar waakt een oud begijntje voor.
 Pas opent hij de deur, of 't hengelmandje staat er:
 de custos komt ermee; hij zet het aan een schoor
 60 van 't welf eerbiedig groetend neder
 en gaat.

Zo kwam en ging wie hem verzorgde weder.
 't Was de eerste keer 's mans extra-vastendag.
 Doch had de non die in zijn vesperbrood voorzag
 van zijn gelofte niets vernomen,

65 en toen zijn spijsuur was gekomen,
 en 't korfjen openging, bleek wat het bovenst lag
 een hoen te zijn. 't Vereiste geen ontleden,
 reeds was het naar de kunst den eter voorgesneden.

Zijn tanden waatren! Evenwel hij doet zijn plicht
 70 en dwingt het afgewend gezicht
 op vader Augustijns *Confessies* neer te kijken.
 Dit middel geeft allengskens baat!
 Hij vat steeds meer en meer de zin van 't geen er staat -
 peinst op 't geleezne - en voelt de kwa begeerte wijken.
 75 Als... hoor! - daar valt iets! 'klink! - klinkklank!' Wat mag het zijn? -
 De sleutels waren 't der twee deuren. Augustijn
 of de elleboog had schuld, tenminste naar de schijn.
 Snel búkt de lezer, zonder zien, om ze op te rapen;
 maar de open hand - dwaalt af - en vindt het hoen! -

80 en nu die hand niet toe te doen,
 't gegrepen boutje, plots, gelijk een schorpioen
 te laten vallen; of druilorig aan te gapen
 als waar' het uit een knol gesneen!
 het niet te proeven! - Van die reepjes ook geen een -
 85 geen twee! tot ongemerkt het halve hoen verdween!
 Hadt gij 't gekund? Indien gij ja zegt, ik zeg neen!
 ik had, helaas, met Jaromir gegeten;
 maar 't had mij ook met hem tot in mijn hart gespeten.

Daar zit hij nu, en schudt het diep gebogen hoofd.
 90 Zijn dinsdagsvasten was de heilig duur beloofd,
 Ondankbare als hij is! 'Waar zal ik uitkomst vinden!
 Wie kan mij van mijn schuld ontbinden!
 zo kermt hij; en te valser smuilend loert
 zijn oude vijand die, wat hij een toeval waande,
 95 met schelmse klauw heeft uitgevoerd

- en door verzoeking hem de weg tot struiklen baande!
 Te meerder kittelt zich die onverlaat, die daar
 de sleutels van de lessenaar
 geworpen heeft als korts de klepels uit de wolken,
 100 de klokkenist van Lochems Waterkolken,
 wiens keelgat thans het uiterst van zijn kracht
 in wondren doende werking bracht
 om Jaromirs provisies op te slokken,
 waartussen, als bedeesd, het halve hoen nog schuilt! -
- 105 Het masker van een hond is door hem aangetrokken.
 Dit voegt bij zijn exploit.
 De pater hoort hem schrokken -
 en ziet hem nu! zijne ogen uitgepuild
 door 't langzaam glijden van de grof gekauwde brokken;
 de haren piekrecht langs de rug omhoog gezet! -
- 110 Zo ziet hij hem, en springt te been! een tred
 terzij, doch onderwijl zich pogend te bezinnen
 op 't kwaad Latijn dat ieder helspook kan verwinnen.
 Zijn gast, die 't argwaant, hapt, eer 't hem de ban belet,
 de sleutels weg; is door de wand gevlogen
- 115 en staat een mijl van daar aan elk gevaar onttogen.
- ‘Maar zijn die sleutels min dan klepels kerkengoed?
 en waarom dié genaast en déze weggesmeten?’
 zo vraagt gij. Lucifer, gelieft gij des te weten
 kweet met de sleutels op hun beurt zijn teer gemoed:
 120 hij bracht ze weder. Die de boekcel kwam ontsluiten
 vond ze aan de ring der deur. Daar hingen zij, van buiten.
 En, ach, van binnen, zat, tot aan de vroege mis,
 de zondaar in 't cachot.
 Eerst meent hij nog te dromen.
 Alleen, uit deze spijsben is -
- 125 zulks voelt hij al te zeer! - niets in zijn maag gekomen

dan 't halve hoen; en leeg is zij!
 't Verdwijnen van de sleutels komt daarbij;
 en eindlijk spreekt te luid dat spoor van hondestappen,
 waarmee de vloer 't gebeurde aan 't nageslacht zal klappen.

130 In werkeloze wanhoop gaat
 het licht voor hem te bed; en, eer van Walburgs toren
 de wachter driemaal zijn getoet heeft laten horen
 brengt hem de nacht geen goede raad.

Kwam deze traag genoeg, 't was toch niet al te spaad.

135 Ook luistert hij daarna, met bei zijn hangende oren.
 De rozenkrans wordt straks zijn toeverlaat.
 Het honderdste amen sluit het honderdst paternoster,
 als zijn bevrijder komt - de koster.

Thans is zijn enigst wit dat hij door boete doen
 140 de heilig weer verzoen'.
 Hoe streng kastijdt hij zich om vrij te zijn van 't prangen
 des zelfverwijts! Waar trekt hij, met gebeen
 en litanijen niet al heen
 en biedt zijn holgevaste wangen

145 te schouw aan Sint-Michiels, op doek ten toon gehangen -
 aan Sint-Michiels van hout en steen.

Hem na te reizen zult ge intussen niet verlangen,
 gij, die dit geeuwend leest en geeuwend lezen hoort.
 Ik spoed mij daarom eindwaarts voort.

150 Laat Jaromir zijn schuld in zak en as berouwen,
 En zeg tot slot dit enkel woord:
 zich buiten vijands scheut te hou'en
 is raadzaam; raadzaam ook dat gij geen vriend verstoort.

4 Jaromir gewroken^{aant.}

't Werd geeuwen links en rechts! en de arme Jaromir,
op dit signaal, moest half gejaagd gaan dwalen
om over de Apennijn driehonderd mijl van hier
pardon bij Sint-Michiel te halen.

5 'k Zeg over de Apennijn! van bee- tot bedehuis
laverend, vaak in 't scherpe keizelgruis
een bloedig merk met naakte voetzool drukkend,
vaak afgemarteld, onder 't kruis
van honger, koude of hitte bukkend.

10 Dat zeg ik! en mijn vraag is nu:
gesteld eens, vrienden, dat ik u
niets meer van onze man berichtte?
Dat ik de lelijkerd, die zo veel onheil stichtte -
de klepelsmijter! - de verleider! - zonder iet
15 wat naar correctie leek victorie pauken liet?
Kon dat misschien ontknoping heten?
was dat het recht bediend naar 't wetboek der poëten?
Gij stemt mij toe: dat kón - dat wás het niet!
en, praat ik weder, zulks aan keuvelzucht te wijten
20 misbillijkt gij: van 't geen mij dubbele plicht gebiedt,
moet ik mij blijkbaar pratend kwijten.

Daar waar Garganus bergkruin ziet
naar 't golvend zuid, geviel 't voor lange jaren
Michiel, de Archangel, zich een heilig te verklaren.

25 't Luidt vreemd; maar voor degeen wie 't aan geloof ontbreekt
bestaat de grot waaruit de heilig spreekt -
eertijds ten minste sprak! als nu voor 's pelgrims oren.
De schuldvergift'nis na de boete zich liet horen.

Zij galmde nog door 't vreeverkondend hol
 30 toen, om 't mirakel te voltooien,
 de fletse wang des boetlings eenslags bol
 en rood werd als voorheen; zijn buik weer uit de plooiën
 ten statelijken cirkel zwol.

Hij keert dus maar volhardt, uit deemoed, in 't voeteren,
 35 en stapt hij ook om zijn herkregeen vet
 niet, roekloos, weer door zweten te verteren
 met priesterlijk bedaarde wandeltred
 toch daagt te zijner tijd de stompedakte toren
 van 't stadje op, waar thans
 40 een onverwelkbare lauwerkrans
 zijn schedel toeft die daar tevoren
 een bluts ontving.

Doch eer hij verder stapt, is 't nodig dat wij horen
 wat aan dien oord sinds hij ter beevaart ging
 45 sjeur Tenterkwaad begon.

't Was straks na 't medevieren
 der kerstnacht, op zijn wijs dat hij incognito
 vermomd als katuil boven Lochem rond kwam zwieren.

't Hoog spaandak naast de kerk doorborend, loerde zo
 zijn blik ten leste ook in een slaapstee. Die daar woelde -
 50 de kapelaan, gehuisd bij de ou' pastoor -
 smeed, of een mierschaar hem over 't lijf krioelde
 zich onder diep gezocht van 't een op 't ander oor.

Wie had de schuld? De frisse Leonoor!
 55 doch zonder dat zij 't wist. De goe begijntjes noemden
 het meisje zuster en beroemden,
 van afgunst vrij, zich op de kostbare schat
 die 't arm konvent in 't vlijtig kind bezat.
 Maar wat haar binnensmuurs een eerkroon had geschonken

60 stond op de cedel der verdiensten niet gemeld
 die onze kapelaan te klaar in de ogen blonken.
 Hij had de non zelfs in verbeelding nooit verzeld
 als haar de huisorde of de mater riep tot plichten
 waarvoor straks eigen wil bij Leonoor moest zwichten,
 65 doch naarstig had hij ze uit zijn vliering-cel bespied
 wen ze in de moestuin zich somwijlen kwam vertreden.

Was effen grijs heur dracht, haar bleek een dracht te kleden,
 die 't zachte van heur bos onoverschitterd liet.
 De zwarte keuveltimp, zich op heur voorhoofd krullend,
 70 verhief heur blank nog meer. Twee spelden (naar de wet,
 door zuster Hill' - van kuif wat hóóg blond - ingezet),
 heur bruine vlecht in lijnwaadsplooisel hullend,
 verwekten spijt, maar 't schoon van Nora's voetjes won,
 bij 't streng gebod dat hun de schoepronk van die dagen
 75 ontberen liet. En op die voetjes werd de non
 zo zwevend licht daarheen gedragen
 of ze, als 't gewed was, vliegen kon.

Steeds koortsiger nam uit zijn sterretoren
 de vriend dit alles waar; ook klonk te middernacht
 80 hem weer, bij 't kerstgezag, die toverstern in de oren
 waarmee het lieve kind elk hart in oproer bracht!

'Ach, had geen beulhand mijn schedel plat geschoren!
 En stond mij 't vrijen vrij! en dat ik uit de borst
 haar wat mij pijnigt klagen dorst! -
 85 dat zij, bewogen door mijn beden,
 mij kroonde met haar gunst!'

Hier was het jammrend 'ach'
 des aanhefs ook het slot; en die naar onder zag
 door 't steile huisdak, schiet, ontkatuild, naar beneden! -

‘Help, heerom, help!’ Eilaas, al 't helpen kwam te laat.

90 De kapelaan blijft - overheerd door Tenterkwaad -
een voorwerp om in 't gasthuis te besteden!

Hij kruipt te negen uur de dekens preevlend uit.

Geen vaderonze, waar zijn mond zich mede ontsluit.

Hálf schijnt het de engelgroet; doch eer men 't voluit hore

95 is 't beter doof te zijn! Maria groet hij niet,

maar ‘Ave, ave, Leonore!’

herhaalt hij tot gebrek aan asem 't hem verbiedt,

geknield voor 't venstertjen, dat in de moestuin ziet.

Ten laatste, hij kwam af; slof - slof; het hoofd gebogen

100 alsof hij langs de berg naar diamanten zocht.

Leonoor, met licht bekleed, stond voor zijn brein; omtogen

met dichte nevel stond al 't andre voor zijn ogen.

Hoe luid een strafpreek op zijn oorvlies trommlen mocht,

doof bleef hij! slechts vernam zijn geest het stadig weemlen

105 van 't kerstnachtlied dat hem verrukt deed heemlen.

En 't kluchtspel dus vertoond was niet meteen gedaan.

Zijn kwaal liet door relik noch klyasma zich verjagen!

Zelfs teelde 't voorjaar nog bij de oude nieuwe plagen.

De buurten rond zwierf thans de kapelaan -

110 keek stijf in zijn brevier - en hief een deuntjen aan:

‘Leonoret, schoon rozekijn,’ begon het.

Wanneer 't een jongenstroep, van ver hem nagegaan,

mee blaarde, zijn crescendo won het

en zong 't alleen ten einde - tot de dag

115 dat Jaromir hem hoorde en zag.

Straks werd hij stom! en hukkende in de struiken

dacht hij de naadrende als het hoen de wouw te ontduiken.

Bedrogen hoop! 't instinct, gescherpt door wraaklust, had

de pelgrim reeds gediend! Het leidt rechtweegs zijn schreden
 120 naar 't bosje; en wáárom hem met sidderende leden
 de liedjeszanger tegentrad? -
 die in hem siddert heeft den aanvang reeds vernomen
 van de onweerstaanbre ban! de ban die hij ontkwam
 toen hij zijn vlucht door Zutphens kerkmuur nam
 125 doch in dit uur niet zou ontkomen!

Het machtig formulier werd dus van woord tot woord
 al tandeknersend door de booswicht aangehoord;
 en, uit de kapelaan met huid en haar geweken,
 steeg hij (afschuwlijk in zijn helgestalt') naar 't hoog,
 130 toen dáár de schildwacht Sint-Michiel hem tegenvloog!
 Plots heeft de luchtreis uit; zijn spierkracht is bezweken;
 hij tuimelt neer en boort nu, 't hoofd omlaag, in de aard.
 Maar de exorcist, die hier de pas bewaart,
 grijpt toe; houdt bij de slingerstaart
 135 het halve lijf terug; en 't koord dat om 's mans lenden
 geknoopt hangt, weet zijn vuist kastijdend aan te wenden
 met zulk een klem als nimmer mensenvlees
 verduren moest van knoet of bullepees.

De lijder slaat, zijn molgat in, aan 't huilen
 140 dat de antipoden zich ontzetten! dat de zuilen
 van 't Pandemonium als zwakke rieten staan
 te beven. Jaromir geeft weinig om dat piepen!
 Vergeefs vangt klauw en horen staag weer aan
 met wroeten om de weg naar 't onderaards te diepen!
 145 De pestkwalm van de schreeuwer uitgegaan
 spreidt vruchtloos een bedrieglijk duister;
 geen slag die misvalt van tweehonderd welgeteld,
 waarmee bediend de guit werd vrijgesteld.

Zó stapt de pater overstraald van zegeluister
 150 door Lochems poort! Zó lag voor onze held
 zijn trotse weerpartij geveld!

De strafplaats heet van die dag af tot deze
 naar dat gestaarte deel waarop het gordeltouw
 de wraak van Jaromir in striemen gaf te lezen.

155 'En nu de Kapelaan.? -' Die keek sinds naar geen vrouw
 of 't moest een bes van tachtig wezen.

De toverwijnstok^{aant.}

Albertus Magnus - (was hij 't niet
 dan was 't een ander die 'k zo hiet:
 óók tovenaer van zijn bedrijf
 en óók dood sinds een eeuw vier vijf) -
 5 Albertus of die andre zat
 eens mee aan waar de Duitse keizer at.

Ter rechterzij van 't eergestoelte praat
 hofmaarschalk Max, die naast zijn heer nooit faalt,
 behalve daar waar man staat tegen man
 10 en 't blote zwaard moet tonen wat men kan.
 Staag krom van rug, van hart en kuitens vals,
 groot in 't salet, in 't raadvertrek een hals.

Onrustig waart zijn oog thans om de dis:
 dat 's vorsten mond geen smaaklijk beetje miss'!
 15 Het keuren valt hem zwaar! de tafel zucht,
 belaan met cijns van water, aarde en lucht,
 met wat Germanje uit zegenvolle schoot
 van Maas tot Sau aan zijn beheerser bood!

Toch flauwt 's mans ijver niet! terwijl de vreugd
 20 allengskens groeit; daar Bacchus 't hart verheugt,
 de luitsnaar trilt, en 't schaatren der trompet
 heel de omtrek mee in vrolijk oproer zet.

Nu treen de spelers binnen: snaakse klucht
 bereidt de schaar der gasten nieuw genucht.
 25 Hun heer alleen zit (al te vaak gestreeld!)
 aan 't oor van lichaam en van geest vereelt
 en smaakt geen vreugd'.

Hofmaarschalk Max weet raad:
 hij nikt als 't kamerspel ten einde gaat
 Albertus toe: 'Op, meester! dat uw kunst
 30 de keizer eer bewijze - ons allen gunst.'

Albertus is gereed. Hij zwaait de staf
 die een onzichtbre hand hem vliegens gaf.
 Een - tweemaal deed hij 't; bij de derde keer
 verscheen een wolk; gebloemte en loof zeeg neer;
 35 de balsemgeur der lente faalde niet
 en, met geruis gelijk van wieglend riet
 verzwond het dissieraad in 't glanzig blad
 gehuwd aan keur uit Flora's bonte schat.

En traliewerk van zilver sloeg een kring
 40 die wijdgestrekt het lustig perk omving;
 en harpklank jubelde; en door 't schittrend blank
 van 't eël metaal vlocht zich een wijngaardrank;
 maar voor de keizer breidde een perzikspruit
 op 't maatgetoon haar purpre loten uit.

45 Niet lang of bloeisel pronkt aan rank en lot;
 't wordt ooft; 't wint verf! Mét klinkt het luid gebod
 des meesters door de zaal: 'Aan elke gast

behoort een tros; alsamen toegetast,
 en 't mes gevat! - doch wacht een nader woord
 50 en blijft de druif verschonon tot gij 't hoort!'

Hij sprak. De steel van elke tros bedreigt
 het scherp; als, zie! de perzikspruit zich neigt
 en de appelvrucht, aan 't buigend rijs gehecht,
 zich willig in de hand des keizers legt.

55 Terwijl beloert de hoovling Max zijn tros:
 'Waar wacht ik naar? hij heeft zijn volle blos!
 Ik bie' hem staandevoets de keizer aan
 en laat den eersten dank mij niet ontgaan!'

Hier snijdt hij toe... en schendt hij zijn gezicht! -
 60 Hoe? blijkt terstond! De zinsbegoochling zwicht.
 Ver van de wijngaardrank houdt ieder gast
 zijn eigen neus met spitse vingers vast
 en 't mes daarop! - Max heeft verdiende straf.
 De keizer lacht hem uit en hij trekt af.

Het bezoek van Fohi^{aani}

- 1 Daar reisde een man; ('t is wijd van hier
 voor jaar en dag gebeurd)
 zijn rug was krom, zijn baard sneeuw wit,
 zijn schaamle rok gescheurd.
 Door 't avondduister liep zijn baan
 op 't hutje van een weduw aan.
- 2 Behoeft woont daar bij de vlijt;
 maar gastvrij is 't onthaal;
 geen laafnis faalt de reiziger,

geen krachtherstellend maal;
en 't leger, voor hem toebereid,
heeft, die 't hem bood, zichzelf onzijd.

- 3 Zij waakt, en zorgt voor 't nieuwe kleed
hem mildlijk toegedacht.
De weefster neemt het van een web
die op de koopman wacht,
en legt het eer het donker zwicht
tersluik waar 't afgedragen ligt.
- 4 Zijn afscheidsgroete brengt haar gast,
zodra de morgen blinkt.
'God lone u!' spreekt hij; maar daar volgt
wat als een raadsel klinkt:
het luidt: 'En 't geen gij eerst begint
dat hou niet op voor de avondstond.'
- 5 De weeuw staat peinzend op dit woord -
doch ledig blijft zij niet:
zij meet, wat van haar webbe nog
tot koopwaar overschiet;
en 't web... golft zonder eind haar toe!
En eindloos meet ze - en wordt niet moe!
- 6 En bergswijs hoopt het doek zich op
en maakt steeds plaats voor meer
en rees een stapel tot het dak,
een nieuwe rijst alweer.
Als de avondzon het west verguldt,
is 't hutje van een schat vervuld.
- 7 'Dank, Fohi!' stamelt zij, geknield,
die nu eerst knielen kan. -

Ja! Fohi zelf bezocht haar stulp,
vermomd als reizend man.
Weldadige armoe loonde hij,
de vlijt is van haar zorgen vrij!

8 Doch ras vernam een rijke weeuw
het wonder hier geschied.
Al is zij rijk, zij gunt die schat
aan zijn bezitster niet.
Zij meent van 't hare ging het af
wat Fohi goeds aan andren gaf.

9 De grijsaard, dringend aangezocht,
keert thans tot harent in,
waar duurkoop weefsel op hem wacht
opdat zij meer gewinn'.
Haar dienaars doorwaakt de nacht
en 't zedig reiskleed zwindt voor pracht!

10 En vroeg, gelijk in de arme hut,
bereid ten verdren tocht,
herhaalt heur gast het afscheidswoord
dat zulk een wonder wrocht:
bij haar wordt mee ten slot gehoord
'Wat ge aanvangt duur' tot d'avend voort.'

11 Zij staat reeds, waar zij 't overschot
van 't web geborgen heeft;
maar slaat vergramd door 't spinneweb,
dat voor de bergplaats zweeft;
en 't eerste werk door haar gedaan,
houdt straks - met eindloos ragen - aan!

- 12 Hoog stapelt zich het goedkoop web
 en maakt steeds plaats voor meer;
 en roert een hoop de zolder aan,
 een nieuwe klimt alweer;
 en 't rag berst als de kim zich sluit
 de raagster na haar woning uit.
- 13 Geen Fohi geeft, in onze tijd,
 aan deugd of ondeugd loon.
 Men ziet geen groeiend wonderweb,
 en geen vermomde goôn.
 Maar hebzucht die zichzelf bedroog
 vertoont zich dagelijks voor ons oog.

Aan de eenvoudigheid^{aant.}

- 1 Breng mij, zachte eenvoudigheid,
 waar de stulp uw schreden beidt,
 die de wijnstok half omvangt,
 daar de bloeitak over hangt.
- 2 Leid mij tot uw klein gezin,
 als een trouwe jonger, in;
 doe mij, luistrend naar uw mond,
 waarheids echte lering kond.
- 3 Dat mijn oor geen woest geschal
 boven eedlen zang gevall',
 noch mijn oog een bont vertoon,
 meer dan oudheids zedig schoon.

- 4 Waag ik eens de lier te slaan,
spoor mij plicht tot handlen aan.
Schone nimf! ontsta mij niet,
tooi mijn leven en mijn lied.

Na een zware krankte^{aant.}

- 1 Daar stond een teedre bloem,
van God op de aard geplant
om tot zijn eer te bloeien.
De vruchtbre morgendauw
droop mildlijk op haar neer
en deed haar welig groeien.
- 2 De wandlaar die haar zag,
die hare scheuten zag,
gaf dikmaal haar zijn zegen:
'Groei,' sprak hij, 'bloempje, groei,
voor zeis en storm bevrijd,
gedrenkt met milde regen.'
- 3 Doch ijlings kwam een bui
in 't huilend noorden op,
met schrikbaar ijs geladen.
De losgebarsten wolk
hing donker boven haar
en kletterde op heur bladen.
- 4 Hier viel het jeugdig loof,
van haar gebogen steng
wreedaardig afgereten!
Daar lag haar groene knop
die vrolijk zich verhief
in 't stuivend zand gesmeten!

5 Maar Hij, die 't waakzaam oog
op haar verdelging hield,
gebood de storm te wijken.
De blijde zon kwam weer;
zij stond gelijk voorheen
met loof en knop te prijken.

6 Nu stijge dankbre geur
uit haren kelk omhoog
om Gode roem te geven!
Het zwerk toog saam; 't werd nacht!
Der bergen ceder viel!
Een bloempje hield het leven!

Herdenking^{aant.}

- 1 Wij schuilden onder dropplend lover,
gedoken aan de plas.
De zwaluw glipte 't weivlak over
en speelde om 't zilvren gras.
Een koeltje blies, met geur belaân,
het leven door de wilgenblaân.
- 2 't Werd stiller; 't groen liet af van droppen.
Geen vogel zwierf meer om.
De dauw trok langs de heuveltoppen
waarachter 't westen glom.
Daar zong de mei zijn avondlied!
Wij hoorden 't en wij spraken niet.
- 3 Ik zag haar aan en diep bewogen
smolt ziel met ziel ineen.
O toverblik dier minlijke ogen

wier flonkring op mij scheen!
 O zoet gelispel van die mond
 wiens adem de eerste kus verslond!

- 4 Ons dekte vreedzaam wilgelover.
 De scheemring was voorbij.
 Het duister toog de velden over,
 en dralend rezen wij.
 Leef lang in blij herdenken voort,
 gewijde stond! geheiligd oord!

Het kleine veiligst^{aant}

- 1 Vergaren de grimmige wolken haar macht,
 doorkruisen haar pijlen de donkere nacht,
 ontworstlen de stormen van 't noorden hun band,
 bezwijken de wouden, voor de eeuwen geplant?
- 2 Laat grimmige wolken zich scharen in 't perk,
 laat vliegen de pijlen van 't kampende zwerk,
 laat storten de wouden als 't noorden ontwaakt,
 geen kommer die 't nederig hutje genaakt!
- 3 Staan bloedige helden van ere beroofd,
 zien vorsten de glans van hun tronen gedoofd,
 ontvaren de rijke met ijrende vlucht
 de schatten daar angstig een wereld naar zucht?
- 4 Laat bloedige helden de lauwer ontstaan,
 de glans van de zetel der vorsten vergaan
 en vlieden de schatten daar 't alles om zwoegt:
 wat heeft hij te zorgen die 't kleine genoegt!

De Israëlitische loverhut^{aant}

Wie smalend tot uw hutje kwam -
niet ik, gij kind van Abraham!
Ik schenk uit een oprecht gemoed
de drempel mijnen vredegroet!

- 5 Gij viert uw feest en zit getroost
te midden van uw talrijk kroost
in schaduw van uw lovertent,
als Mozes u heeft ingeprent.
Judea's wijnstok groent hier niet,
10 olijf noch vijg teelt ons gebied;
gij gaarde hier in rauwer lucht
min weeldrig blad, min zoete vrucht.
En toch, gij zit, uw lot getroost,
te midden van uw talrijk kroost.
15 Uw feesthut staat bij ons geplant
als eens in 't Palestijnse land.

- Drieduizend malen kwam de zon
terug, waar zij uw jaar begon
en nog bouwt gij uw lovertent
20 als Mozes u heeft ingeprent.

- Jeruzalem ligt diep verneerd.
Des Tempels grondslag omgekeerd.
Verduisterd blijft die gloriedag
toen Isrel beider grootheid zag.
25 Maar eeuwig jong herrijst uw tent
bij aller volken tal gekend;
zo vaak de schaal aan 's hemels boog
der dagen maat weer effen woog.

Wij - tasten rond in 't ongewiss'.
 30 Op onze wieg ligt duisternis.
 De stond dat ons Gods wil hier bracht
 bleef ongevierd, werd niet gedacht!

Maar u heugt dertig eeuwen door
 dat u Jehova uitverkoor,
 35 dat als 't geweld u vluchten deed
 een reddend spoor het diep doorsneed,
 dat, zonder huisdak, levenslang
 uw schaar zwierf op haar kronkelgang
 waar vuur- en rookzuil voor haar toog
 40 en 't man haar spijsde van omhoog.
 Gij viert het tot op deze tijd
 dat zo Gods arm u heeft bevrijd.

Dus breng ik met oprecht gemoed
 uw hutje mijnen vredegroet.
 45 Wie smalend tot de drempel kwam -
 niet ik, gij kind van Abraham!

Een Gelders lied^{aant.}

- 1 Ik ben uit Gelders bloed!
 Geen vleitoon klinkt mij zoet.
 Mijn volksspraak, luttel rond,
 geeft nog de klank terug
 uit onzer vaadren mond.
- 2 Bij de eiken aan de top
 eens heuvels wies ik op.
 In heiden zonder baan

leerde ik ter jacht geschort,
mijn eerste treden gaan.

- 3 Mijn arm is 't wild geducht:
de reebok helpt geen vlucht,
het zwijn geen scherpe tand,
als in mijn dreigend roer
een snelle dood ontbrandt.
- 4 Ik sma de lauwer niet
die 't koor des vredes biedt,
maar schat een andre meer!
De krans door 't zwaard verdiend,
is ook een krans der eer!
- 5 En gesp ik 't harnas aan,
ik volg geen vreemde daân:
op Rossems heldenspoor
zweeft mij in stralend licht
het beeld der zege voor.
- 6 Ik ben uit Gelders bloed!
Oprecht is mijn gemoed.
Aan eenvoud heb ik lust:
met pracht en weeld komt zorg,
genoegzaamheid baart rust.

De min

Gij moeders,
gij hoeders
der bloeiende jeugd,

wat mort gij, wat noemt gij
de spijtigheid deugd!

Wat keert gij
en weert gij
de listige Min
van rijpende boezems?
Hij raakt er toch in!

De kruiper,
de sluiper
houdt ijverig wacht;
hij ligt op zijn luimen
bij dage, bij nacht!

Al sluiten
hem buiten,
met grendel en boom
benagelde poorten,
al dreigt hem een stroom,

twee achjes,
twee lachjes,
hij 's binnen, de guit!
En duizend sermoenen...
hij is er niet uit!

Aan mijn dennen^{aant.}

- 1 Vloot oudtijds aan der eiken tronk
geheilgd druivesap;
deel gij, o Pijnboom, mijnen dronk
uit ongewijde nap!

- 2 Uw deugd bepaalt dit eerbewijs.
Geen luim die 't nieuwe preekt,
die nu 't Milaanse popelrijs,
die dan 't Atheense kweekt.
- 3 U hongert naar geen weeldrig land:
gij kleedt het naakte duin
en houdt om Zwedens poelen stand
als om der Alpen kruin.
- 4 't Zij schip of roeihark op de plas;
gij biedt ze uw diensten aan.
Gij helpt als wiek de snorrende as
van duizend raders gaan.
- 5 De toren heft zich op naar 't zwerk
gestevigd door uw kracht.
Gij schoort in 't slib zijn metselwerk
en overleeft uw vracht.
- 6 Gij wekt de ontslapen haardsteevlam
en 's winters guurheid zwicht.
Der vondrijke armoe schenkt uw stam
een toorts die voor haar licht.
- 7 Waar gulle vreugd de citer stemt,
waar harptoon ons verrukt,
wordt gij aan 't maagdenhart geklemd -
van maagdenknien gedrukt.
- 8 Het noorden, door uw schors gevoed,
brengt u, de redder, dank.
Het westen huwt met blij der moed
uw geuren aan zijn drank.

- 9 Wanneer 't vijandig jaarseizoen
het lied der velden smooit,
de kraai, op 't jeugdig akkergroen,
alleen het zwijgen stoort,
- 10 hoe pronkt dan tussen 't wekelijk kroost
van 't afgebladerd woud
uw heidenrij, het ijs getroost
en met de storm vertrouwd!
- 11 Hoe strekt gij dan in fiere stand
den onverwelkbren tak,
bij windvlaag ons ten luwen wand,
bij sneeuwvlaag ons ten dak!
- 12 Dat wild gerank en stekelruig
in andre bossen tier';
het moeilijk pad in kronkels buig',
voor 't nauwe doorzicht zwier',
- 13 gij bant elk hindrend warrelnet
uit uw gewijde kring;
gij spaart de voet bezorgden tred,
het oog verbijstering,
- 14 gij spreidt in uw ontelbre schaar
een groots geheel ten toon,
en boeit de stille wandelaar
door hartvereedlend schoon.
- 15 Zo richt dan, richt uw zuilen op -
breidt uit uw schaduwnacht,
o pijnen, om een heuveltop
die mijn gebeente wacht'!

- 16 Geen ijde trots verhoog' de zerk,
 noch sparre d'opgang toe.
 Het landvolk ruste er van zijn werk
 als ik van 't leven doe.

Op het gezicht van trekkende kraanvogels De trant van Cats gevolgd^{aant.}

- Laatst, als ik op mijn eenzaam pad
 door wijnmaands bleke lovers trad,
 zo kwam van ver een vreemd gerucht,
 zo kwam een lange kranenvlucht,
 5 en hield naar 't wijkend avondlicht
 het spitse van heur schaar gericht.
- Ontging ze 't volgend oog weldra,
 ze liet me een diep gepeinzen na.
 Ik dacht: wat hier omlaag geschiedt,
 10 des kreunt zich ginds de vogel niet.
- Of bergen siddren op hun voet
 door 't worstlen van de sulfergloed,
 of stromen steigren uit hun boord,
 de vogel zweeft gelaten voort.
- 15 Hem trekt zijn doel naar 't eind der baan,
 door 't vredig zwerk staag westwaarts aan.
 Hoe lang zijn tocht ook duren mag,
 hij roert de vleugels dag aan dag.
 Hij vult de lucht met blij geschal,
 20 gedenkend waar hij rusten zal!

Mijn ziel, raap wijsheid uit dit werk:
 streef hoger dan dit aardse perk.
 Of hier beneen de wereld woel',
 blijf gij gedachtig aan uw doel!

- 25 Staar, vrolijk juichend, naar de kust,
 waar aller zorgen woeling rust,
 waar smarte knaagt, noch twistvuur brandt,
 noch zinbekoring strikken spant!
 mijn ziel - daar is uw vaderland!

De winter^{aant.}

- 1 De winter heeft, hoe grijs van kin,
 een kleur als melk en bloed.
 Hij tafelt lang, schenkt naarstig in,
 en 't maal bekomt hem goed.
 Hij ploegt, hij delft, hij snoeit, hij plant,
 door buldervlaag noch sneeuw vermand
 en zorgt voor 't bloembed zo getrouw
 of Flora's kus hem lonen zou.
- 2 Als 't ijs de trage plas houdt staan,
 ontsluit hem de eer haar spoor.
 Hij zweeft kunstkeurig op de baan
 de schaatsenrijders voor,
 of schuift een meisje in de slee
 en zwiert er als een veder mee.
 Het licht en tart tot sneller vaart
 haar speelnoot achter 't rinklend paard.
- 3 Zijn haardstee lokt de jeugd bijeen,
 zij wemelt om zijn stoel.
 Hij pleegt terwijl zijn oude leen

en schatert in 't gejoel.
 Een sprong in 't ronde mag hij wel
 doch voegt zich liefst bij zang en spel,
 of kort de nacht met gul gejoj
 en heeft geen oren voor de klok.

4 Omsingle 't west met slibbe en plas
 zijn ongenaakbre stulp,
 de tijd gaat met geen trager pas,
 dank zij der Muzen hulp!
 Gemis wordt in genot verkeerd
 als 't oosten op zijn beurt regeert,
 de vorst het grondloos pad bestraat
 en vriendschap weer uit bureu gaat.

5 Wie dan de winter lastren mag,
 wij roemen 't geen hij doet!
 Zijn lange nacht, zijn korte dag
 besteedt de grijsaard goed.
 Hem zij, bij ons tot eerbetoon
 een krans van palmgroen aangeboon,
 en klank van gouden snaren zweev'
 door 't feestgeroep: 'De Winter leev'!

Aan Luna

Na de beschouwing van een luchtsteen^{aanl.}

1 Vrouw Maan! (of moest het jonkvrouw zijn
 trots Latmus' wildernissen?)
 vrouw Maan! de lamp heeft schijns genoeg,
 men kan uw weerschijn missen.

- 2 Spaar vrij die ongevergde gunst -
dat mals gelonk voor andren.
Ik hoor sinds ik uw parten ken
niet tot uw medestandren.
- 3 Heet dit een vreedzaam hemelbuur
naar voeg en plicht bejeegnen
wanneer uw moedwil keien gaart
die ge op ons erf laat reegnen?
- 4 Gij moogt dan mikken - al of niet;
een blinde smeed kon raken.
En steenproefd weet men hier te land
geen vilten hoed te maken.
- 5 Kortom, de maat is boordevol.
Dit had ik u te melden.
Lalande staat als schildwacht uit -
nog eens, dan zal 't u gelden!
- 6 Hij spreekt, en Po en Rhone zwoegt
om luchtballons te weven.
Men stormt naar Vlootvoogd Garnerin
uit lust van mee te zweven.
- 7 Daar schuimt en dampet het zwavelzuur
in honderdduizend tonnen!
De maanarmee verlaat de grond
bij 't buldren der kanonnen.
- 8 Zij klimt, zij is het zwerk al door
waarin uw Etna's branden,
om plotslijk aan de Nectarzee
met droge keel te landen.

- 9 Buig, keienraapster, buig de nek,
 laat straks uw vivat horen;
 en zet, als wij, de kaars voor 't glas -
 het vendel op de toren!

Het stoomtuig^{aant.}

- 1 Te lang genoegde 't ons het ros tot dienst te dwingen,
 de stroom van lucht of nat te keren te onzer baat.
 Het vocht, door vuur beziëld, schonk zwakke stervelingen
 kracht boven aller krachten maat.
- 2 Die kracht, nooit werkens moe, beheerst ontëmbre wellen
 en rukt uit peilloos diep der mijnen schat aan 't licht.
 Gedreven door zichzelf mag ginds de wagen snellen
 en de afstand als verslonden zwicht.
- 3 Het scheprad gonst - de kiel komt over 't wad gevlogen -
 van zeil en riem ontbloot - getij en wind temoet.
 Veelvingrig kunsttuig spint - door de eigen damp bewogen
 die logge hamers smeden doet.
- 4 Gebie het, Nederland! en, zeewaart afgegleden,
 ruimt slib en zand de weg waarlangs uw vloedën gaan.
 Gebie! de plassen in zal zich uw erf verbreden
 en waar zij golfdën wiegt het graan.
- 5 't Eenzelvig spoor ten eind dat waan en sleur betraden,
 klom zó 't vernuft bergop - gewon het trans na trans
 en vlocht aan 't rijzend pad onwelkbre lauwerbladen
 een wondereeuw ten gloriekrans.

- 6 Zó streeft het voort! dat hoog met iedre poging nader
 waar eenvouds Godspraak in haar stille tempel woont.
 Ach, werd - eer 't graf mijn as bij dierbare assen gader' -
 volhardings eedle moed geloond!
- 7 Werd zienlijk voor mijn oog wat nog der toekomst duister
 in zwangre schoot verheelt! Werd vol de grote dag
 wiens ochtendschemering - wiens blijde morgenluister
 ik met aanbiddend hopen zag.

In een vriendenrol

1823^{aant.}

- 1 Elk zoekt geluk, maar talloos zijn de paden
 waarlangs wij zoekend grafwaarts gaan.
 De zucht naar goud, naar weeld', naar macht, naar lauwerbladen
 kiest onderscheiden baan.
- 2 Op ónze weg zweeft, lokkend voor ons henen
 der kunsten en der Muzen koor.
 Met ons kwam liefde zich als tochtgenoot verenigen -
 houdt vriendschap 't eigen spoor.
- 3 In milde glans ontluikt voor onze treden
 een bloei de nijvre plukker waard,
 wiens oog niet, afgedwaald, voorbij 't genoeg van heden
 op 't veel van morgen staart.
- 4 Dat zó - mijn vriend! - dat zó ons heil moog' duren!
 Dat ons erkentlijk offer geur',
 tot eens de jongste koom' van de ons bescheiden uren,
 en de aardse voorhang scheur'!

Bij het graf van Rhijnvis Feith^{aant.}

- 1 Ontslapen bard, ik strengel geen laurieren
om 't marmer op uw graf.
Een waardiger moge uw gedenksteen sieren!
Wie ben ik, dat ik u een eerkrans gaf!
- 2 Laat mij mijn dank ter schuldige offerande
betalen bij uw as,
o gij wiens hand de citer hulprijk spande,
die 't stil genot van mijne jonkheid was.
- 3 Te vaak uit plicht mismoedig weggehangen,
te vaak mij wreed ontrukkt,
verwierf zij schaars het loon van grootser zangen,
de palm des roems, op steile top geplukt.
- 4 Maar 't eigen schoon dat uw hymnen prezen,
gaf zij ook haren lof,
en achtte nooit een dichtklank rein te wezen
die braven griede of werelozen trof.
- 5 Door u gewenkt, heb ik haar niet verbroken,
niet in mijn smart vertreên,
toen overmoed het vonnis had gesproken!
toen Neerlands taal met Neerlands naam verdween!
- 6 Gij hoorde mij haar toon naar de uwe stemmen,
als weer op vrije grond
de klauw des leeuws zich om zijn zwaard mocht klemmen,
en 't nieuwe snoer zijn pijlen vaster bond.
- 7 Zij bleef gespaard om u nog dank te geven
nu gij verheerlijkt blinkt

waar Thirza's geest uw geest temoet kwam zweven,
Eloa's harp bij uw gezangen klinkt.

Aan de winter

Op de eerste sneeuwdag, in december 1827^{ant.}

- 1 Ha, oude kennis! weer in 't land?
Ontzie een koukleum, zo 't kan wezen.
Mijn levenskerfstok geeft u dra
zes kruisen met een krap te lezen.
- 2 En deed mijn jeugd, min kil van bloed,
de citersnaar uw roem gewagen,
gij hebt het loon thans in uw hand -
betaal het aan mijn oude dagen:
- 3 Een feest vergoe bij 't slot van 't jaar
wat ons zijn aanvang liet verduren.
Moog' door uw hulp de Waterloo
het eind zien van heur avonturen.
- 4 Schenk - schenk ons haast dien zoon terug -
de zeeman daar ons hart voor saagde,
toen - menig zwarte stond! - de dood
zo menig dierbaar hoofd belaagde!
- 5 Toen 't groeiend ijs het dreigend rif
en de onbetrouwbre luim der winden
de schaar, vermoeid van 't werk des dags,
in banger nacht geen rust liet vinden!
- 6 't Zuidwesten vuile op uw bestel
het zeildoek aan de Britse masten

geplant in 't Neerlands zeekasteel
dat Soenda's golven sinds omplasten.

- 7 Dat ras de loods voor Hollands wal
de boeg die huiswaarts ziet, bejegen!
Dan toeft u hier een erekrans
als onze zwervling de ouderzegen.

Het kameleon ^{aant.}

Think others see, as well as you.

Merrick

Een vreemdling wandelde aan de kust
waar de as van 't groot Carthago rust.
Daar kwam een tweede hem temoet
als landsman kenlijk bij zijn groet.

- 5 Men zet zich neer en 't lijdt niet lang
of 't reisverhaal is drok te gang.
Elk brengt wilvaardig voor den dag
wat raars of schoons hij zwervend zag.
Tot A. begint: 'Het koddigst dier,
10 mij ooit bejegend, huisvest hier:
van maaksel schier een hagedis,
zijn staart - lang tien duim, naar ik gis,
de tong voor mug en vlieg te gauw,
en nu de kleur? - denk! hemelsblauw!'
- 15 'Blauw! blauw!' smuilt B. 'k Herken uw beest;
maar, vriend dat is nooit blauw geweest.
Men hiet het een kameleon.
Ik vond het, schuilend voor de zon

in 't lommer van een dadelbos;
20 daar kroop het, net zo groen als 't mos!'

'Noch boom noch struik een mijl in 't rond
waar ik het mijne kruipen vond.
Ginds, aan die naakte puinhooptop.
Het volle daglicht scheen erop,
25 geen mogelijkheid tot oogbedrog,
en 't beest was blauw, dat zeg ik nóg!'

'Groen! groen! geloof mij!' 'k Zeg u blauw!
'Groen!' 'Blauw!' Zo gaat het; snauw op snauw.
Men stampvoet, blikoogt, vloekt en zweert:
30 de vriendschap was in grim verkeerd!
als, zie, een derde wandlaar kwam
die reeds van ver hun twist vernam!
Zijn woord is: 'Heren, kiest in mij
uw scheidsman! 'k Hoor tot geen partij.
35 Bij 't lamplicht ving ik heden nacht
het dier dat u aan 't kijven bracht
en draag 't in dit servet geknoopt
naar Tunis of 't er iemand koopt.
Ik weet nauwkeurig wat ik ving:
40 zwart! gitzwart is het lelijk ding!
Is 't blauw of groen dan stik ik klaar
en eet het op met huid en haar!'

Hier slaakt hij 't en voor zwart als git,
vertoont zich 't arme schepsel wit! -

45 Géén sprak er dan 't kameleon;
juist van een ras dat spreken kón.
Het sprak: 'Goe luidjes, hoort hoe 't is:
elk had gelijk en elk had mis!

De kleur bij dieren van mijn slag
50 verwisselt zesmaal op een dag.

Doch laat mij nu in vrede gaan!
'k Bied u een raad als losgeld aan:
schijnt andren wat u krom scheen recht,
heet niemand daadlijk dom of slecht.'

Hans en Louw

'De gekken zijn der wijzen plaag'.
Die waarheid blijkt ons alle daag,
maar 't bijgeloof zorgt nu en dan dat gekken
zich onderling ten plaag verstrekken.

De schoorsteenveger Hans en Louw de molenaar
doorkruisten 's nachts het veld; tien schreden van elkaar.
Allengskens dunt de wolk die 't maanlicht kwam bedekken;
daar wordt Hans Louw en Louw wordt Hans gewaar!
Een spook! denkt de een; de droes! denkt de ander.
Het tweetal, weerzijds even schrande,
stond stijf op 't wit en 't zwart te zien.
Geen voet dorst hier noch ginds bewegen,
tot eindelijk aan de kim gestegen
hun 't morgenlicht zijn hulp kwam bien.

Odins Hela-vaart

Oudnoorse poëzie, vrij vertaald ^{aant.}

Odin verhief zich -
de Koning der mensen!
Hij besteed zijn ros

en reed naar beneden,
5 naar Hela's burcht.
En Hela's wachter,
de hond sprong hem tegen.
Zijn borst was bebloed,
en hij sperde de muil op
10 en baste hem aan.
Afzichtig van zwadder
was zijn gebit.

En Odin verwijlt niet.
En de aarde siddert!
15 Daar stijgt voor zijn ogen
de burchtin van Hela.
En hij wendt zich ten opgang
naar Hela's poort,
waar diep begraven
20 de zienster ligt.

En tovergezag
dat doden kan wekken
begint hij te zingen,
naar 't noorden gekeerd.
25 En met runen bezweert hij
de grafbewoonster
tot zij toornend rijst
en antwoord murmelt:

'Wie is de man
30 die mijn rust kwam storen!
Ik ken hem niet.
Ik lag zo lang
onder ijs bedolven -

van vlietende regen -
35 van dauw besproeid.’

‘Een zwerver ben ik
eens krijgsmans zoon.
Ik kom en meld u
wat daarboven geschiedt;
40 meld gij mij de dingen
van Hela's rijk.

Voor wie staat die zetel
van goud bereid?
Op wie toeft ginder
45 dat gouden bed?’

‘Met een schild bedekt
wacht hier op Balder
de honigdrank.
Haast zullen om Balder
50 de Goden treuren.
Gedwongen sprak ik
en eis weer rust.’

‘Ik weiger u rust!
Ik vraag nog meerder
55 en hou niet op
tot ik alles weet:
wie is 't die Balder
van 't licht berooft?

't Is Hoder! - Hij is 't
60 wiens hand zijn broeder
de dood doet smaken!
die 't licht zal ontroven

aan Odins telg.
 Gedwongen sprak ik
 65 en eis weer rust.'

'Ik weiger u rust!
 En vraag nog meerder
 en hou niet op
 tot ik alles weet:
 70 zeg, wie zal Hoder
 zijn daad vergelden,
 en Balders moorder
 in 't graf doen storten?'

'In 't west zal Odin
 75 een zoon uit de schoot
 van Rinda gewinnen
 die, pas geboren,
 de wapens zal grijpen;
 zijn hand niet zal wassen -
 80 zijn lokken niet schelen
 tot hij Balders moorder
 in 't graf doet storten.
 Gedwongen sprak ik,
 en eis weer rust.'

85 'Ik weiger u rust!
 Ik vraag nog meerder
 en hou niet op
 tot ik alles weet:
 wat maagden zijn 't
 90 die wenend haar sluiers
 ten hemel zwaaien?
 Dit vraag ik u nog
 eer gij rust erlangt.'

‘O gij - geen zwerver,
 95 zo 'k dwalend vertrouwde! -
 gij zijt Odin zelf,
 de koning der mensen!’

‘En gij! - geen maagd
 die de toekomst ontraadselt -
 100 geen jonkvrouw zijt ge!
 Drie reuzen hebt gij
 als moeder gezoogd.’

‘Vlie, Odin! vlie heen! -
 Beroem u in Asgard
 105 dat gij verkreegt
 wat hier geen vrager
 na u erlangt,
 tot Lokes woede
 zijn banden breekt
 110 en de Goden vallen! -
 tot de wereld vergaat
 en de nacht begint.’

Het weefgezag der Walkyren Oudnoorse poëzie, vrij vertaald ^{aant.}

't Wordt rondom duister:
 pijlwolken hangen
 en breiden zich uit,
 onweerverkendend.
 5 Het regent bloed!

Aan lansen hechten
 de keurgodinnen

Hela's web,
bloedrood van inslag,
10 Randwer ten dood!

De lokken van krijgers
die 't scherp versloeg,
strekken tot schering -
bloedige spiesen
15 de weefstoel tot treden.

Een rusting bekleedt
de wevende zusters.
Haar spoelen zijn pijlen,
zij slaan met zwaarden
20 het zegeweb vast.

Hildur, Hiorthrimul,
Sangrida, Swipul
kwamen, en weven
met blanke zwaarden!
25 Eer het zonlicht daalt
worden schilden gekliefd,
en pantsers doorboord;
en 't staal vaart neder
op klinkende helmen.

30 'Wij weven, wij weven
de webbe des slags!
Dit zwaard droeg voormaals
een koningszoon.
IJlt heen, ijlt heen,
35 in de rij der krijgers

waar de onzen alreeds
van 't strijdvuur gloeien.

Wij weven, wij weven
de webbe des slags!
40 Gunnur en Gondula,
ijlt, ijlt heen,
de koning ter hulpe! - -
Ziet gij haar ijlen? -
De koning is reeds
45 gedekt met heur schilden!

Wij weven, wij weven
de webbe des slags!
IJlt heen, ijlt heen,
waar wapens klettren
50 en helden kampen! -
Wij laten de dood
de koning niet treffen:
over leven en dood
gaat ons beschik.

55 Het volk dat daar zwierf
in woest gebergte
zal 't vlakke beheersen! -
Verneem, o koning,
de mare u verkondigd:
60 een flits kwam gevlogen;
uw vijand sneeft.

Ontroostbaar zitten
de zonen van Erin
en plegen rouw.
65 En 't web is volweven:

het brede slagveld
met bloed geverfd.

Maar twist blijft woeden
van land tot land;
70 't is ál verschrikking
waarheen wij zien!
Bloedige wolken
vliegen rondom.
Het zwerk is bespat
75 met krijgersbloed
voorspellend wat nog
naar ons woord geschiedt.

Nu zingen wij zusters
een zegelied.
80 Heil zij de koning!
Ook valle ons zustersen
heil te beurt!
En 't lied dat wij zongen
dat zing, die 't beluistert,
85 gekeerd tot de zijnen,
de krijgeren voor.'

Zo zongen de zusters
en stegen te ros.
Hoog door de lucht
90 met blikkende zwaarden
reden zij heen.

De Heer is God, en niemand meer!
Evangelische Gezangen nr. 4, vs. 1, 7 en 8^{aant.}

De Heer is God, en niemand meer!
Verheerlijkt hem, gij vromen!
Wie is, als aller schepslen Heer,
zo heerlijk, zo volkomen?
De Heer is groot, zijn naam is groot,
de luister zijner deugden groot,
oneindig groot zijn wezen.

Gij zijt rechtvaardig, heilig, goed;
bij reinen wilt gij wonen.
Hem, die uw wil met vreugde doet,
zult ge ook met vreugde kronen.
Gij hebt de onsterfelijkheid alleen.
Hoogst zalig zijt ge in eeuwigheen,
o rijke bron van vreugde!

Of zou de gloed dier majesteit
mij zondaar ook verteren?
Neen! nu 't geloof uw heerlijkheid
in Christus mag vereren,
nu klimt mijn lied: de Heer is groot!
de Heer is onuitspreeklijk groot!
oneindig groot in liefde!

Krijgslied

In december 1813^{aant.}

Les Muses sont des Abeilles volages.

Cresset

- 1 Wij zwaaien met ontboeide hand
het krijgsstaal boven 't hoofd.
Niet langer meer van vaderland,
van eer en naam beroofd!
- 2 De glorie daar ons hart naar haakt
ontstak der vaadren ziel,
toen Willem ons heeft vrijgemaakt,
hij die voor Neerland viel.
- 3 Wij gaan waarheen ons God verzelt!
Zijn arm ontsloot de baan.
Een Willem riep ons weer in 't veld!
Oranje riep! Wij gaan!
- 4 Wiens voet nog angstig weiflen mag,
gedenke aan kroost en ga,
aan 't ijzren juk dat op ons lag,
aan Woerdens ongena!
- 5 Wat hoopt hij van dat tijgerbrood
dat wraakziek henen vlood!
't Ziet dreigend om, het hijgt naar bloed!
De keus is 'vrij of dood'!

Wilhelmus

Dislied^{aant.}

- 1 ‘Wilhelmus van Nassouwe’,
gij waart der vaadren zang:
een band van liefde en trouwe
bleef gij sinds, eeuwenlang!
Waar onze wimpels zweven,
ons vaandel staat geplant
wordt gij steeds aangeheven
gij lied van Nederland!

- 2 Het beeld van vroeger dagen
treedt voor ons op uw stem,
toen Willem 't al dorst wagen
en held bij held met hem.
Toen stralend van de hoge
de dag blonk door de nacht
en de eendracht klein vermogen
tot groei en grootheid bracht.

- 3 Paar gij dan ook uw tonen
aan 't klinken der bokaal.
Weergalm voor Neerlands zonen
als feestvreugd heerst bij 't maal!
‘Wilhelmus van Nassouwe’,
gij waart der vaadren zang.
Gij waart een band van trouwe,
blijf gij 't nog eeuwenlang!

Verlangen

Wat toeft gij die in 't eenzaam duister
gelijk een engel voor mij zweeft!
Wat toeft gij die me een zacht gefluister
als mij bestemd verkondigd heeft!

Ik reik, van zoete waan bedrogen,
mijn armen naar uw beeltnis uit;
zij deinst terug, zij is vervlogen
en laat me alleen, de smart ten buit!

Wat toeft gij, dat een vruchtloos haken,
als middagbrand mijn bloei verzeng'.
Zal nooit... ach, nooit! de stond genaken
die u mijn wensen tegenbrenge'?

Genees het hart aan u geschonken,
eer 't in zijn duldloos wee verkwijn,
en laat uit uwe hand gedronken
mij 's levens kelk tot vreugde zijn!

Vertrouwen

Gefolterd hart, o staak uw angstig jaren!
Eens komt het uur van 't juichend wederzien;
de scheidingsnacht zal met zijn kommer vlien,
ons morgenrood in luister dagen!

Haar trouw staat vast, en zou de mijne falen?
Des hemels as werd eer haar wentlen moe!
Wat grimt ons dan 't vijandig noodlot toe?
in 't eind moet liefde zegepralen!

't Is weinig slechts wat ons de tijd kan roven!
 Oprechte min versmaadt zijn kort gebied.
 Schoon 't leven hier ook in gemis vervliet',
 zij slaat een moedig oog naar boven!

Het geluk

*Die hem laet ghenoughen in dat hij hèift,
 Es de rijkste man die ter waereld lêift.*

Andr. van der Muelen;

Een zuverl. Boucxk. enz. 1543, Fol. 38 vso.

- 1 Wat baat de stervling al zijn zwoegen?
 Wat noopt de waan hem vroeg en spa?
 Wat klimt hij 't lokkend schijngenoegen
 van rots tot rots amechtig na?
 In 't eind op hachlijk steil verheven,
 o arme vreugd! hij staart in 't rond,
 om fluks weer naar een kruin te streven
 gezien van breder horizont.

- 2 Een dwaze hang' met gierige ogen
 aan roem of macht of goud of eer.
 Tevreen in 't lot haar toegewogen
 knielt stille wijsheid dankend neer.
 't Geluk is veil voor zweet noch zorgen,
 't ontvlucht hem die naar hoger staat,
 maar toeft in 't schuilend dal verborgen
 als huisgenoot bij middelmaat.

Aan de maan^{aant.}

Toon ons uw luister, o zilveren Maan!
 Rijs uit het meer.
 Lach de zwervende scheepling aan.
 Straal op 's wandelaars donkere baan
 in uw lieflijkheid neer.

Waar zonder hoop de verlatene smacht,
 schemere uw gloor.
 Waar na troosteloze afscheidsklacht
 blij herenen de minnenden wacht,
 breke uw glinstering door.

Schoon is de dag als zijn purperen gloed
 vorstelijk stijgt -
 als hij zingend de ontwaakten groet!
 maar uw komst is de peinzenden zoet,
 gij, die flonkert - en zwijgt!

Meizang

't Is Lente! Lente!
 Het feestgeschal
 van 'Lente! Lente!'
 klinke overal!

Hoe geurt de wasem
 der berkespruit!
 Hoe zacht is de asem
 van 't vriendlijk zuid!

De bijtjes dragen
 weer honig aan;
 de tortels klagen,
 de wachtels slaan.

In weide en dreven,
 in vliet en poel,
 zwiert vrolijk leven,
 is blij gewoel.

Was 't meerder weelde
 dan lentevreugd
 die Adam streelde
 in Edens jeugd?

Of breidde de aarde
 toen de eerste bruid
 haar bruidkrans gaarde
 zich schoner uit?

Lentezang^{aant.}

Ferreus est, eheu, quisquis in urbe manet

Tibullus

- 1 Geen nevelig duister
 bedekt meer het veld,
 geen blinkende kluister
 die 't beekje meer knelt.
 Het stormen is over,
 de buien zijn heen,
 wat ritselt in 't lover
 is Zefier alleen.

- 2 Vol bloeisel van boven,
 vol bloemen omlaag
 staan velden en hoven
 en telgen en haag!
 De vrolijkheid dartelt
 in klaverrijk gras,
 zij wemelt, zij spartelt
 in vlieten en plas.
- 3 De wouden herhalen
 hun feestelijk lied.
 Ook zwijgt in de dalen
 de leeuwerik niet.
 Van echo vervangen
 bij 't rijzen der maan,
 heft gij nog uw zangen
 o nachtegaal, aan!
- 4 Geen nevelig duister
 bedekt meer het veld,
 geen blinkende kluister
 die 't beekje meer knelt!
 Ontvlucht nu de steden
 wie vreugde begeert!
 Ontvlucht ze nog heden -
 de lente regeert!

Oogstlied^{aant.}

- 1 Sikkels klinken,
 sikkels blinken,
 ruisend valt het graan.
 Zie de bindster garen!

- Zie, in lange scharen,
garf bij garven staan!
- 2 't Heter branden
op de landen
meldt de middagtijd;
't windje, moe van 't zweven,
heeft zich schuil begeven;
en nog zwoegt de vlijt!
- 3 Blijde maaiers,
nijvre zaaiers,
die uw loon ontving!
zit nu rustig neder
galm' het mastbos weder
als gij juichend zingt.
- 4 Slaat uw ogen
naar den hogen,
alles kwam van daar!
Zachte regen daalde,
vriendlijk zonlicht straalde
mild op halm en aar.

Zang bij de haard

- 1 Welkom, winter! kraakt uw ijs?
Vult uw sneeuw de dalen?
'k Heb hier dooiweer aan de haard
en geen brand te halen.
Blaast gij storm door 't vliegend zwerk?
Muur en dak kan 't lijden.

Giet gij vocht in stromen neer?
't Valt mijn glas bezijden.

- 2 Krimpt de dag? te minder nood
om bij licht te gapen.
Rekt de nacht? het komt hem wel
die gepaard mag slapen.
Laat de hof geen sappig ooft
op mijn tafel blinken?
Droge spijs teert even goed
bij wat ruimer drinken.

- 3 Plas dan, winter, met uw nat,
storm en vries daar buiten.
Jaag uw lichte vlokken rond
voor mijn dichte ruiten.
Geef ons half rantsoen van dag
en een schotel minder.
Welgemoed bij zang en wijn
klaag ik van geen hinder.

Een nieuw lied van een meisje en een schipper

Stem als 't begint
Op een bruiloft gezongen

- 1 't Was ochtend; een meisje ging wandlen aan strand;
een bootje dat vlagde lei ree;
en straks was de vriendlijke schipper ter hand,
die sprak: 'Schoon kind, wilt gij mee?
't Is het rechte getij om te varen
nu de morgenzon glanst op de baren.
Grijp moed, schoon kind, en vaar mee!'

- 2 Het meisje, met blosjes op voorhoofd en wang,
stond peinzend aan 't ruim van de zee.
Daar klonk uit den hogen een tovergezang,
daar murmelde 't zacht langs de ree:
'Ga varen, lief kind! ga varen!
De morgenzon glanst op de baren:
gij voert het geluk met u mee!'
- 3 Maar tranen bedauwden een moederlijk oog.
Het scheiden, het missen doet wee!
En troostend begon weer de zang van omhoog
en blijder herhaalde de ree:
'Laat varen 't jong paar! laat varen!
Gelijk van gemoed en van jaren,
doorkruist het een veilige zee!'
- 4 Wat deed nu het meisje? Het waagde de kans,
en luid riep de schipper 'hoezee!'
en de golfjes droegen met vrolijke dans
hun bootje van de effene ree.
Blijf varen, jong paar; blijf varen,
gewiegd op de hupplende baren
in 't zonlicht van voorspoed en vree!

De lof des vaderlands^{aant.}

Voor Nederlanders
Vertaling van mijn
tegenoverstaand Latijn

- 1 Wij verheffen zingend
ons roemrijk vaderland;
wij, aan den Rijn, aan Schelde
en IJssel, en aan den breiden

Encomium patriae

Ad modos cantilinae 'tanta
sunt gaudia'

- 1 Patriam canimus;
inclytam plaudimus,
Rheni, Scaldis, Isalae,
vasti maris accolae;

[De lof des vaderlands (vervolg)]

ocean gezeten,
 tot voorspoed opgeklimmen
 langs 't pad van tegenspoed,
 door voorouderlijke band
 tezaam verknocht.

- 2 Wie zal ons trotsen, door een
 naam te prijzen,
 die uitsteek' boven die
 der manhafte Friezen;
 die de naam der Bataven
 gelijk zij?
 De dubbele lauwerkrans
 en de olijf van Pallas
 sieren groenend onze slapen.

- 3 Van de uiterste
 grenzen der aarde
 gaat een heilwens op -
 paart zich een zegnende
 stem
 met dit ons koorgezang:
 o vaderland, uw voorspoed
 groeie!
 Moog' welverdiende roem
 uw deel zijn alle tijden door!

[Encomium patriae (vervolg)]

sursus ad prospera
 vecti per ardua
 proavita juncti copula.

- 2 Masculae
 Frisiae
 nomen quod exsuperet;
 Batavo compar nomen quis
 insultans celebret?
 utraque laurea,
 Palladis olea
 nostra circum virent
 tempora!
- 3 Orbis a termino
 resonat ultimo
 vox bona precantum;
 exsurgit orantum,
 hoc nostro cum choro:
 crescas, o patria!
 sit, bene merita,

dos tibi per aevum gloria!

Puntdichten

Geen ontdekking van herschel

Het Frans van Pardaillan verkort

‘Weer nieuwe maan?’ riep Jochem, ‘k wou wat geven
 zo me iemand zei, waar al die ouwe bleven!’
 ‘Dat 's klaar genoeg!’ sprak koster Jan,
 ‘ze slaan er starren van.’

Vrienden

Uit Engels ongedicht

Neen, 't viel niet zwaar, zijn leven
 voor eenen vriend te geven!
 Maar licht viel 't zoeken zwaar
 om onder duizend vrinden
 die ene vriend te vinden
 die 't offer waardig waar.

Op het beeld van een schone vrouw door haar zelve in glas gesneden

Naar Huygens

Charlotte, weggerukt in 't bloeien van haar leven,
 sneed dus haar lief gelaat in glas.
 Het eigen beeld zou ons te kennen geven,
 hoe kunstrijk, schoon en broos zij was.

Aan een navolger

Alcest, wilt gij de Zangberg op?
zo rijd een eigen paard; geen huurknol haalt de top.

Aan X

Wat ú smaakt, hoef ik niet te weten,
heer Zoïlus! gij hebt een kwade maag.
Wat bij gezonde lien goe mondkost wordt geheten,
dat is 't waarnaar ik vraag.

Duisterheid

Krijn las en zei, zo tussen waken
en dutten in: 'Dat - kon - wel - klaarder zijn!'
Voor die half slapen, lieve Krijn,
kan 't een die droomt slechts duidelijk maken.

Op Orgon

Heer Orgon heeft een wondre gaaf
om wat een ander dicht in eigen rijm te wringen.
Gelukt het Orgon niet met Phebus' zwaan te zingen,
hij steelt voor 't minst met Phebus' raaf.

Voorzichtigheid

Kies geen partij
of maak vooraf bedingen.

Schaars houdt verdedigd recht zich gans van onrecht vrij!
Nooit werd er leer verbreid, of bij haar volgelingen
schoot soms de drift haar doel voorbij.

Aan a.b.c. enz.

Hebt gij een vaderland, zo kleef niet aan een ander!
Wees Gal noch Brit - wees Nederlander.

Aan W.

Gij doet de mensen wel, en ondank is uw loon?
Getroost het u! gij deelt het met de goon.

Verdraagzaamheid

Van 's Heren Woord, in mensentaal geschreven,
is 't recht verstand de mens verbleven.
Wie aan dat Woord de beste uitleg gaf,
onthult eens de andre zij van 't graf;
maar die zich grondde op 't Woord en broeders van zich stiet,
gewislijk, die begreep het niet.

Holland

Gods almacht wenkte van de troon
en schiep elk volk een land ter woon.
Hier vestte zij een grondgebied
dat zij ons zelve scheppen liet.

Het vroege kievitsei

Piet Smul trad in de schuit van Leiden op Den Haag
 en toefde bij het roer terwijl een maartse vlaag
 verkeerde in zonneshijn; daar kwam een knaap gelopen:
 ‘Een kievitsei! wie wil 't voor twee zesthalven kopen!’
 ‘'t Is vróég’ zei Smul, ‘ik neem 't - voor één zesthalf.’ ‘Zeg twee
 mijnheer; ik geef u 't ei in 't mandje mee!’
 De koop lukt, en de schuit wordt van de wal gestoten.
 Met roept de knaap: ‘Mijnheer, haast was mij iets ontschoten;
 het vuur dient voor uw ei niet al te hard gestookt;
 ons grootje heeft het al verleden jaar gekookt.’

Het kanon te Lima

- 1 Men kwam in 't koffiehuis te praten
 van zeker groot kanon. Bereisde Roel nam 't woord
 en sprak: ‘Ik zag weleer een monster van dat soort!
 Zwol met zijn Lange Griet moest daar de kroon aan laten!
 Dit stuk (het heette de Olifant)
 lag op de wal te Lima. 't Is verdwenen

- 2 sinds ik die hoek doorkeek. De grond heeft in dat land
 nooit rust en slokte 't op. Gij moest geen blaaspijp menen
 van zes palm diameter! Zes
 goe ellen was de ruimte! Verbeeldt u slechts, mijnheren:
 eens liet er de pikeur mijn Normandijse bles
 in traverseren!’

- 3 ‘Sterk! - zeer sterk!’ riep hier Fop, ‘maar ik kan 't attesteren:
 Bles kwam voorin - en ik - was achterin juist druk
 aan 't meten van ons stuk!
 Het trampen nadert - en bedreigt mijn eksterogen -

gaan lopen is hier zaak - doch buiten mijn vermogen -
als langs een vreemde weg! Ik maak met ras besluit
de meetstok tot mijn pols en wip het zundgat uit.

Het hondengevecht

Bereisde Roel zag op zijn tochten
geweldig veel! Twee bullebijters vochten
voor 't wijnhuis in een kleine Poolse stad
terwijl hij juist aan 't venster zat.
'Zulk vechten, mensen! - - Zij verslonden
malkander letterlijk! Met iedre hap ging oor
of poot eraf - en glad als vet erdóór!
Ons scheiden kwam te laat! wij vonden
het restje: - op mijn eer,
de staarten en niets meer.'

Het sterrenschieten

Hein Simpel zag de oudstuurman Zweer,
op zeekren avond, met een sextant in de weer.
Hij vroeg hem wat hij deed: 'Ik was aan 't sterrenschieten.'
'Hoe? met dat koopren ding?' 'Ja; kijk; hier loert men door.'
Hein - 't oog aan 't glas! Een ster verschoot ervoor,
en hij borst uit: 'Mag dat geen keerlswerk hieten?
Gij die 't verstaat, trof nietmetaal! en ik
schiet raak met de eerste mik!'

Aangebrand

Aagt Morsebel nam kleine Piet
 in kost en als het kind, te middag aangezeten,
 haar soms zijn walging merken liet,
 de vieze bijmaak van heur knoeisel werd geweten
 aan kaarsvet, roet, noch snuif; 't was altoos: 'Lekkertand,
 wat zou het zijn, als aangebrand?'

Nu kwam er eens een schotelvol groen eten
 te voorschijn, die kok Aagt spinazie had geheten.
 Hiervan kreeg kleine Piet zijn deel op 't bord gesmakt;
 hij roert erin; hij vindt twee achterpoten
 van de arme kikvors, onder 't warmoes kort gehakt,
 en legt met de ogen half gesloten
 zijn eetvork neer terwijl hij vraagt:
 'Heeft aangebrand ook voetjes, moeder Aagt?'

Zonnevlekken

1824

Een regen zonder eind verkeert al 't land in plassen.
 Gij vraagt er de oorzaak van: de zon, werd ons bericht,
 kreeg vlekken in 't gezicht,
 en is zo 'k denk aan 't wassen.

Opschriften voor begraafplaatsen

1 Voor die te Vorden

Uit nacht rijst morgenrood,
 het leven uit de dood.

2 Voor die te Lochem

Boven de ingang, van buiten

Verheft uw oog, wie aan een grafstee schreit.
Keert stof tot stof, de ziel erft de eeuwigheid.

Boven de ingang, van binnen

Geen afschrik bare u wat gij ziet.
De dood vreest hij die God vreest niet.

Vermaan

Roep smekend God aan, in uw noden,
maar voeg ook daden bij 't gebed:
geen trage strijder wordt gered,
de sagende geen krans geboden.
De Helper uit den hoge staat
naast die zich zelve niet verlaat.

Kennis en wijsheid

't Is naarstigheid die vroege kennis gaart;
ervaring is 't die spade wijsheid baart.

Dagelijks doen

De rijpe kennis hoort,
de onrijpe neemt het woord.

Meester en leerling

De meester in zijn wijsheid gist.
De leerling in zijn waan beslist.

Vrijheid

'k Was jong en vroeg: wie is de vrije man? -
Een grijsaard antwoordde op mijn vragen:
't is hij die zonder morrend klagen
het onverkrijgbre missen kan.

De onmisbare leidsman

Verbeeldingskracht en geestdrift heet ik veel!
Maar hebt gij voor daarmee Parnassus op te streven
en is gezond verstand u niet tot gids gegeven,
gij dwaalt, de berg voorbij, naar Geel.

Hoop en vrees

De stem des tijdsgenoots die dichters laakt of prijst,
velt menig vonnis dat de naneef anders wijst:
eens klonk de roembazuin Jan Vos aan de Amstel tegen!
Eens heeft zij aan de Theems van Miltons lied gezwegen.

Het Wilhelmus te Ede

Een geschiedkundige anekdote van het jaar 1624^{aant.}

Dat ons volkslied ‘Wilhelmus van Nassouwe’ als door betovering bij de Nederlandse krijgsman vertrouwen en moed kan wekken, bleek menigmaal. Ook onlangs nog in de kampstrijd tot welke wij op de stem van een geliefde koning, zijn brave zonen volgende, de degen hadden aangejord.

Maar bovendien heeft ruim honderd jaren geleden, op zondag de achtste van sprokkelmaand 1624, datzelfde lied een gehele streek van Gelderland, zonder medehulp van het zwaard verlost van een vijand die dezelve met plundering, brandstichting en allerlei geweld had begonnen te schenden.

Deze bijzonderheid min bekend zijnde, volgt hier het gebeurde, verhaald met omstandigheden welke de pen der historie niet heeft opgetekend en wier meerdere of mindere geloofwaardigheid aan het oordeel van de lezer blijft overgelaten.

De winter liet zich bij de aanvang van 1624 met vernieuwde strengheid gevoelen. Onze rivieren, en daaronder de Gelderse IJssel, waren in sprokkelmaand van dat jaar zodanig bevroren dat zij paarden en vrachtwagens dragen konden. De oorlog tussen ons en Spanje was toen, na een verpozing van twaalf jaren, weder op het hevigst aan 't woeden geraakt, en de genoemde stroom werd met bijten zo veel mogelijk open gehouden om het overtrekken van de vijand uit het Zutphense op Veluwe grond te keren.

Tegen het dorp Dieren evenwel was deze voorzorg ter lengte van enige roeden veronachtzaamd, en graaf Hendrik van den Berg, in dienst van de jonge koning Philips, maakte zich deze nalatigheid te nutte, om met een aanzienlijke macht van voetvolk en ruitery over het ijs in de Veluwe te vallen, en dezelve met blaken en roven af te lopen.

Snel was men van deze vijandelijke beweging wijd en breed onderricht, en vele ingezetenen van het platteland vloden naar

de steden. Maar graaf Hendrik, te Dieren geen weerstand hoegenaamd gevonden hebbende, liet vier stukken van zijn geschut naar de rechter IJsseloever terugbrengen; dit gaf aanleiding tot het verspreiden van de valse mare dat de Spanjaard weder aftrok en de schrik liep hier en daar de geruststelling weinig of niet vooruit, met name in het dorp Ede en op het naburig Huis Harseloo.

De heer was ter laatstgemelde plaats afwezig en de behartiging zijner zaken vertrouwd aan een opziener van beproefde braafheid, Sander, in de wandeling Lustig bijgenaamd.

Steeds welgemoed, en vol kortswijl stekend, zong of floot hij doorgaans langs de weg, en wanneer hij aan het werkvolk op grote afstand iets te gelasten had, deed hij zulks menigmaal, in de hoedanigheid van extrompetter, met een geblazen deuntje, waarvan de mening hun tevoren beduid was.

Door de natuur en vroegtijdig vaderlijk onderwijs tot muzikant gevormd, was hij vrijwillig trompetter bij het leger geworden toen het bestand ten einde liep. Maar van voor Leuven teruggekeerd na het bijwonen van Frederik Hendriks stroop door Klein-Brabant, zag hij zijn oudere broeder in het Kleefse door een vijandelijke kogel vallen. Nu was hij het enig overgebleven kind van een stokoude weduwe en moest op haar rusteloos aandringen het vaandel verlaten.

Hij vond zich thuis niet lang met zijn opzienerschap aan een bestaan geholpen als hij de dienst van de liefdegod met niet minder ijver aanvaardde dan hij 't vroeger die van de krijgsgod had gedaan. De kleine, levendige Willemine had met twee donkerblauwe ogen en twee kuiltjes in de wangen, Sanders hart veroverd. Zijn genegenheid was ook door het meisje niet onbeantwoord gelaten; maar vader Peter verklaarde aan zijn dochter deze vriend niet tot schoonzoon te begeren en verbood alle gemeenzame omgang.

Wat Peter hiertoe bewoog (daar toch de jonge lieden volkomen bij elkander voegden), bestond eenvoudig daarin dat hij in

zijn jeugd een bijzonder liefhebber van wildstropen was geweest en Sanders overleden vader, toen als jager op het Huis Hoekelum in de buurt van Bennekom dienende, hem bij het schieten van een hert betrapt en met een goede dracht slaag beloond had. Dit kon de oude man nog niet vergeten. Maar hij was schrander genoeg om zijn beweegredenen binnen te houden en onder het uiten van zijn streng verbod een gezicht te trekken als had hij zeer gewichtige bedenkingen tegen Sander die hij liefst, om hem te sparen, in zijn hart begraven wilde.

Deze geheimzinnigheid deed aanvankelijk de bedoelde werking. Willemine dacht dat Sander iets berispelijks bij de armee kon hebben uitgericht. Maar Sander bleef aanhoudend vaststaan in ieders achting, gelijk in de gunst van zijn meester; ook werd met omzichtig navragen veel loffelijks en niets laakbaars door hem in zijn diensttijd bedreven aan het licht gebracht. Het vertrouwen van het meisje herleefde dus en de eens opgevatte liefde in bondgenootschap met het begrip dat zij de ten onrechte verdachte genoegdoening schuldig was, kreeg weldra met verdubbelde kracht de overhand.

Het gevolg was, dat nu de jonge lieden elkander telkens aan het huis ener bloedverwante van Willemine bescheidden en daar menig langgerekt minnepraatje wisselden terwijl vader Peter in het denkbeeld verkeerde dat zijn dochter met vlas, met boter of iets anders de markt te Wageningen bezocht. Het stoute kind wist dichterbij de voortbrengsels van haar vlijt tegen edelmoedige betaling aan de flinke opziener van het Huis Harseloo te slijten!

De onbedachtzaamheid der gelieven kon enigermate daarmee verschoond worden dat de moeder van Sander, zowel als de petemoei van Willemine, dit sluik verkeer billijkte. Beiden hoopten zij dat Willemines vader eindigen zou met toe te geven, dewijl toch de ganse gemeente geen betere partij voor zijn dochter op kon leveren dan Sander, en deze zelfs bij de schout van het dorp een witte voet had.

Door iets geheel onvoorziens werd de vervulling van deze hoop bespoedigd.

Sander, als boven gezegd geen geheim makende van zijn muzikale begaafdheid, werd men gewoon op alle uren van dag en avond zijn luidruchtig instrument dan hier dan daar te vernemen. Van deze omstandigheid bediende hij zich om ook aan zijn meisje uit de verte van het een of ander door een geblazen liedje kennis te geven zonder argwaan op te wekken.

Nu gebeurde het, juist toen de woeste bende van graaf Hendrik, wel verre van te zijn teruggetrokken, het dorp Ede had overvallen, dat Sander, niets vermoedende, naar de kant van Hanepoel het hout in een uitgestrekt hakbos ten verkoop opnam.

Onverziens was hem daartoe als intendant last gegeven en hij greep het werk dadelijk aan op dringend verzoek van de dorpsbewoners. Dezelve waren al te zamen in grote verlegenheid wijl de hevige winterkoude de voorraad van brandstof hier als elders meest verslonden had, en geen enkele sprokkel meer in het Eêse Bos te garen overbleef.

Dit was dan ook de reden dat hij - anders een trouw kerkganger - thans de achtermiddags-predikatie verzuimde en zich van de opneming kweet welke de arbeid van de volgende dag moest voorbereiden.

Het gedruis van de wind, bij het vallen van een fijne jachtsneeuw voortdurende, bracht teweeg dat onder deze bezigheid geen gerucht uit de streek van het dorp zijn oren trof. Zodoende van alles onkundig gebleven, bereikte hij als het reeds lang donker was geworden de plaats vanwaar hij beloofd had, zich aan Willemine te zullen laten horen. Haar antwoord moest zij dan geven door het zetten en eens of meermaal verzetten van een lamp voor het venster van het bakhuis dat ter zijde van de woning stond.

De sneeuw had thans opgehouden en het lichtsignaal zou niet meer verduisterd worden. Sander nam dus de trompet aan

de mond. Zijn doel was evenzeer het verheerlijken van Willemine van Ede als het kondschap geven aan dezelve; hij liet daarom een Wilhelmus klinken met al de kunst en kracht die in zijn vermogen waren. Doch vervolgens over het vrije veld uitziende of de lamp ter bepaalde plaats verscheen ontwaarde hij niets hoegenaamd. Maar bovendien was en bleef ook ieder venster in de huisgevel donker, hoezeer hij zijn Wilhelmus, tot drie keer toe, van nieuws ter bestelling aan de wind had medegegeven.

Zulks bewoog hem om meer het dorp te naderen van hetwelk de woning iets afgezonderd lag. Hij zocht dusdoende de staldeur in het oog te krijgen of daar misschien licht te ontdekken was.

Eindelijk kwam hij aan de hoek waar hij de achterdeur der woning voor zich hebben moest. Vergeefs! ook daar heerste volslagen duisternis. Alleen werd hij op verdere afstand, achter het dorp, de flikkering van vuurspranken gewaar.

Dit een en ander begon hem geweldig te ontrusten en hij besloot langs het huis van zijn schone, naar Ede te gaan, om na te vorsen wat er haperen mocht.

De plaatselijke gesteldheid dwong hem ter bereiking van dit oogmerk zijn weg terug door het bos te nemen, zodat een half uur verliep eer hij Willemines woning nabij was.

Thans scheen er licht door de glasramen, beide van woon- en bakhuis. Het vensterluik van het laatstgenoemde stond open. Dit liet Sander toe te onderzoeken of zijn meisje zich daar ter plaatse - en of zij zich alleen bevond, eer hij het waagde binnen te sluipen. En wat vernam hij? Willemine zat er, een vloed van tranen stortende. Nochtans bleek aan de lach over haar gelaat verbreed, dat hetgene zij gevoelde geenszins van een treurigen aard kon zijn; en het opslaan van haar blikken naar de hemel, gelijk het telkens samenvouwen van haar handen, duidde vrolijk dankzeggen en geen bidden aan.

Met een vreugdekreet sprong zij dan ook haar minnaar tege-

moet als hij binnentrad - viel hem om de hals en gaf hem nu in zo weinig woorden als doenlijk, te kennen wat er gebeurd was: de Spanjaards waren niet over de IJssel teruggekeerd, maar op de Veluwe gebleven en het dorp binnengedrongen. Te onverwachter wijl de voorhoede uit paardenvolk bestond en de jachtsneeuw verhinderd had hetzelfde op een afstand te ontdekken. Na het in brand steken van enige huizen begon het gespuis zich op het schandelijkst aan misbruik van drank en spijs over te geven. Men vergat ook niet te plunderen en het zou nu, zei het meisje, het huis van haar vader gelden, dat reeds op het eerste gerucht van 't geen er voorviel, door hem en haar verlaten en ten prooi gegeven was; doch eer de deugnieten buiten het dorp waren, klonk het Wilhelmus; waarop de vijand, in de waan dat er staats volk aanrukte, hals over hoofd naar de Ginkel heen de vlucht had genomen. Thans zat de oude schoolmeester in de keuken. Hij was dadelijk zijn gelukwens komen afleggen. Gelijk alle mensen te Ede stond hij in 't begrip dat Sander, de Spanjaards vernemende, voorbedachtelijk zijn Wilhelmus had geblazen om hen door de schrik te verjagen. Haar vader geloofde zulks insgelijks en nu was er geen grens aan zijn erkentelijkheid en het huwelijk was kant en klaar! - mits Sander volgzaamheid genoeg betoonde om zich de eerkrans als bevrijder van Ede gewillig op zijn zwarte kroesbol te laten zetten?

Hiertegen had de verraste en van blijdschap dronken toehoorder niets in te brengen. Hij temperde naar de eis het vuur van zijn dankbaarheid met een greintje bevrijdersdeftigheid als vader Peter hem de hand drukte, op de schouder sloeg en onvoorwaardelijk vrijheid tot verkeer met zijn dochter gaf. Ook vergat hij niet, terwijl de aanstaande bruid ter nauwer nood haar tronietje in de plooi wist te houden, gemaakt zedig zijn ogen neder te slaan toen de trouwhartige schoolmeester wat historiekennis voor zijn oude leerling uitkraamde, in een statige onderwijstoon tot hem zeggend: 'Alexander heeft men u gedoopt, mijn jonge vriend, maar Caesar had het moeten zijn, want gij

zoudt heden komen, zien en overwinnen.’

De gelieven vermaakten zich onder vier ogen niet weinig met de loftuitingen die van nu aan dagelijks en bij elke gelegenheid aan de zegevierende trompetter werden toegezwaaid. Geheel zonder pijniging liep het evenwel voor denzelve op zijn trouwdag niet af, als de schout van Ede, die het feest bijwoonde, een heimelijk medegebrachte zilveren beker werd aangereikt. Het was de fraaiste van degene welke de vijandelijke hoop bij zijn verhaaste vlucht in de steek liet; en de schout had deze buit ingekocht, om dezelve, ter gedachtenis van het gebeurde, aan de bruidegom te vereren.

Hij deed zulks nu met zo veel roemen van diens welgeslaagde krijgslist dat ten laatste Sanders geweten te onlijdelijk gefolterd werd. Ook ving hij aan de bekentenis van onverdiendheid uit te stotteren; spijt het minder nauwgezette bruidje dat in haar angst hem ongenadig op de voet trad; maar een luidruchtige en aanhoudende toejuiching van alle de aanwezigen sloot zich onmiddellijk aan de woorden van de aanzienlijke bruiloftsgast, waardoor het onmogelijk was iets van de afgelegde biecht te verstaan; en als de eerlijke bruidegom na eindelijk gevolgde pauze, trachtte te herhalen, werd zijn ontroering voor overmaat van zedigheid aangezien en de vivats verdubbelden. Er bleef dus niets anders over, dan met geduld te zwichten en uit de aangenomen beker op het welvaren van de brave schout en van het dorp door hem zo wijs bestierd, kordaat bescheid te doen.

Zo werd dan Edes verlossing zonder bovennatuurlijke middelen uitgewerkt. Het opperbestuur der wereld behoefde dezelve niet om dit doel te bereiken; maar de mensen waren hiermee niet tevreden: de trompetter van Harseloo was weldra bij het volk (als oudtijds de nimf Echo der mythologie) ontlichaamd en tot niets meer dan een klank vervluchtigd; men sprak en schreef en drukte van ‘trompetten en van trommelen, door niemand geblazen noch geroerd, en evenwel in de holle nacht een

schrikbarend gerucht makende, zodat de vijand, met achterlating van een goede buit en van zijn gemaakte gevangenen, het hazepad koos.’

Nog iets over het hoger onderwijs

Een fragment^{aant.}

Men las onlangs in deze krant een artikel over het hoger onderwijs waarin wijzigingen in de verordening van 1815 als wenselijk worden voorgesteld; de eerbiedige wens van de inzender van dít artikel zou zijn dat een van de punten in het Koninklijk Besluit van 13 april jongstleden (met name het zesde punt B) daarin niet te vinden zou zijn geweest, en hij kan zich er niet van weerhouden om door enkele gedrukte regels lucht te geven aan de bekommernis die het besluit heeft veroorzaakt.

Ter aangehaalde plaats vindt men de vraag of men ook bepaaldelijk het gebruik van de moedertaal ten aanzien van sommige vakken zou moeten voorschrijven. Wie ziet niet direct in dat, indien deze vraag door de commissie instemmend wordt beantwoord, de deur wagenwijd open wordt gezet om eer wij tien jaar verder zijn, de barbaarsheden die bij andere volken van Europa, in het bijzonder bij de Duitsers en de Fransen, heersen, ook over ons te zien uitstorten! Immers, er zal de heren professoren ongetwijfeld vrijheid worden gelaten om ten aanzien van andere vakken naar goeddunken te werk te gaan, en het gevolg zal zijn dat de veteranen die nu eenmaal hun colleges in het Latijn geredigeerd hebben, de oude taal wel zullen blijven gebruiken, maar de jongeren zullen allengs overgaan tot de moedertaal!

Ik meen de schoonschijnende redenen voor zo'n handelwijze al van hun katheders te horen weergalmen. - Daar staat er een die over de oude Latijnse dichters wil spreken. Ik laat zijn bloempjes weg en bepaal mij tot het hoofdzakelijke. 'Mijne heren,' zegt onze man, in de moedertaal, terwijl velen van zijn toehoorders de haren te berge rijzen, 'mijne heren, zo min als mijn collega B. over de bijbelse dingen in het Hebreeuws en Grieks, collega C. over de oosterse oudheden in het Arabisch, en collega D. over de nieuwere letterkunde in het Engels, Frans, Hoog-

duits en Italiaans lessen geeft, evenmin zal ik zulks over de Latijnse dichters in het Latijn doen, hoewel ik uit de aard der zaak de Latijnse voorbeelden en bewijzen die ik zal aanhalen, niet voor u in het Nederlands zal vertalen. Gij allen toch, mijne heren, hebt Latijn geleerd omdat men zonder deze taal nimmer grondig geleerd kan worden en zelden tot een zuivere smaak in het vak der letteren kan geraken. Gij hebt, omdat gij het burgerschap van onze hogeschool verlangde, van uw kennis van het Latijn dus om gewichtige redenen bewijs moeten leveren, hoewel ik daarom nog niet hoef te veronderstellen dat gij goed Latijn kunt spreken en schrijven! Dit gaat mij zelf ook moeilijk af, mijne heren! Maar ik hoop u er in de loop van onze oefening van te overtuigen dat ik niettemin de schoonheden van de Ouden zeer goed kan voelen en ook geenszins blind ben voor hun gebreken. Kortom, dat ik Latinist ben, zoals ik Engelsman, Duitser en Italiaan mag heten; alleen aan het Frans (de algemene taal) heb ik de moeite besteed om het niet alleen grondig te leren verstaan maar ook om de taal vlot te kunnen schrijven en spreken.

Inderdaad, mijne heren! de gewone taalkennis is minder wetenschap dan sleutel tot wetenschap, en de rest van Europa die sedert lange tijd begonnen is om meestal in de landstaal in plaats van in het Latijn geleerde zaken te behandelen, eist derhalve van het opkomend geslacht zo veel tijd voor de levende talen, naast en behalve de onmisbare en als de grondslag van alles te beschouwen oude talen, dat men beter doet zich niet op te houden met de geheel overtollig geworden arbeid om de taal van Vergilius uitsluitend goed te leren spreken en schrijven. Als men dat doet, mist men ook niets anders dan een kwaliteit die meestal reeds verloren gaat, bij gebrek aan oefening, wanneer men als volwassene enige jaren met de vervulling van burgerlijke en huiselijke plichten werkzaam is geweest, en geen geleerde van professie is geworden.

Nog eens dan, mijne heren! Een Romein zou over Griekse

zaken tot de zijnen geen Grieks hebben gesproken en ik zal over Latijnse tot de onzen geen Latijn spreken. Hierdoor zullen wij zeer veel winnen: ons oogmerk is toch, dat wij het gemeenschappelijk geleerde aanwenden tot het ophouwen der wetenschap op onze eigen grond, want wij zijn Nederlanders en geen Romeinen; ik zal dus telkens onze eigen letterkunde in het oog houden als ik over de buitenlandse letterkunde spreek; en ik zal aan mijn stijl die moeite te koste leggen die ik aan de Latijnse zou hebben besteed. Dit kan voor u geenszins onverschillig zijn daar de meesten van u in een of andere betrekking het nodig zullen hebben die stijl meester te worden. Ik zal, aldus handelende, ook meewerken met mijn collega's E. en F., die, toen zij hun colleges over... en... hielden, ons duidelijk hebben gemaakt hoeveel ons nog ontbrak wanneer wij onze gedachten over een aantal studievakken in de moedertaal wensten mee te delen, en die met een zo lofwaardige ijver hebben getracht hun toehoorders door hun eigen arbeid daartoe in staat te stellen.'

Tot zover onze professor die college geeft over de Latijnse dichters - want ik hoor al weer een, twee, drie anderen!

Zij roepen: 'Mijne heren, wij spreken geen Latijn: want ik moet u spreken over de natuurlijke historie en scheikunde, en ik wil liever als het zijn moet nieuwbakken Nederlands dan nieuwbakken Latijn spreken.

Ik heb het over waaiersluizen, stoomboten, over de zuil van Volta, over de waterpers; geen Romein heeft daar iets van geweten.

Ik heb het over onze handwerken, die de Romein voor geen tienduizendste heeft gekend.

Ik heb het over onze landszaken, over onze belastingen, over depots, over amortisatie; en mijn Latijnse woordenschat biedt mij titel noch jota die mij hier van dienst kan zijn.

Ik heb het over onze aardrijkskunde en geschiedenis, en ik wil u geen *Oenae*, *Vivesdum* - geen *Theodericus* of *Clodoveus* naar het hoofd werpen, als ik Eijerland en Lier - een Dirk of een

Lodewijk moet vermelden. Ik wil u het Kaas- en Broodsvolk, de Hoeksen en Kabeljauwsen, de Schieringers en Vetkopers noemen, zoals zij geheten hebben.’

Zo, ja zo zal het gaan! En de meerderheid der toehoorders (want het is elk bekend dat bij het grootste aantal van onze jonge mensen wanneer zij van school naar de academie komen het Latijn als helder water van de lippen en uit de pen vloeit!) - de meerderheid der toehoorders - niet langer auditores! - zal zich aanvankelijk ergeren, maar allengs zullen oor en hand en mond zich wennen: niet responderen, disputeren en oren in het Latijn; wij zullen langer op de hogescholen blijven, rijp en groen zal de auditoria binnendringen, de wetenschap zal allemansgading worden; en vaarwel dan de roem die wij in de hele beschaafde wereld hebben verworven door de standvastigheid waarmee wij - handjevol Nederlanders - ons tegen de drieste onwetendheid hebben durven verzetten die overal elders bij miljoenen is binnengedrongen sinds het Latijn als spreek- en schrijftaal aan de hogescholen bij hen is verdwenen! Wij zullen het voorzitterschap in alle vakken van studie verliezen, dat wij door ons academisch Latijn tot nu toe hebben weten te handhaven! Wij zullen ophouden de eerste wijsgeren, rechtsgeleerden, geneeskundigen, enz. enz. te zijn! Wij zullen niet langer Europa verbaasd doen staan door onze vorderingen in de toepassing van onze Latijnse studiën op de werktuigkunde en op de handwerken! Wij zullen niet langer met Latijnse gedichten de Byrons, de Schillers met hun Engels en hun Hoogduits, beschaamd maken, enz. enz. enz.

‘Quis talia fando... temperet a lacrimis!’

Nawoord

Starings ‘Oogstlied’ met de beginregels ‘Sikkels klinken, sikkels blinken; ruisend valt het graan’ roept wellicht herinneringen op aan klassikale zanglessen in de jaren dertig-veertig-vijftig. Een warme schooldag, de ramen open, de onderwijzer vertellend over de dichter van het lied, een landman uit de Achterhoek die de natuur van dichtbij kende. Vertelde die onderwijzer ook dat de dichter al honderd jaar geleden gestorven was? Ik weet het niet. Maar zo ja, zei dat de kinderen van tien-elf iets? Ik geloof het niet. Zij zongen gewoon. Het ‘Oogstlied’ kwam ieder jaar terug, net als de zomer zelf.

Nu zeggen we: Staring was cultuurbezit. ‘Aangebrand’, zinnen als ‘De leraar in zijn wijsheid, gist; de leerling in zijn waan, beslist.’ leefden óók nog, net als ‘Jaromir’. En ieder wist waar 't Almens kerkje stond.

De aandacht voor Staring rond de oorlog betrof, als ik me niet vergis, vooral de gedichten van de landman, weinig of niet zijn ander werk en weinig of niet het tijdsgewricht waarin hij had geleefd. Het is volkomen begrijpelijk dat de lezers lange tijd aan de gedichten van Staring genoeg hebben gehad, want het is een rijk oeuvre, rijk in zijn onderwerpen, rijk in vormen, vol vondsten. Schitterende natuurgedichten liet hij ons na, puntige puntgedichten waarin hij zijn grote voorbeeld (‘Wie is puntgedicht dan Huygens?’) evenaarde en waarvan sommige regels haast waarde van spreekwoord kregen. Nog dit jaar gaf de commissie-Vonholf haar rapport tot titel ‘Men weegt kaneel bij 't lood’. De verhalende gedichten vormen een ideale combinatie van een inhoudelijk al pittig verhaal, gevat in strakke en toch soepele versvorm. En dan zijn er de gedichten als ‘Op het gezicht van trekkende kraanvogels’ en het ‘Oogstlied’. Hier geeft de slotstrofe de toepassing van het heeld dat eerder in het vers werd neergezet: ‘Mijn ziel, raap wijsheid uit dit werk.’ Men hoort de oplet-

tende, dicht bij de natuur levende, gelovige Staring denken, dichten en soms een moraal formuleren.

Nu is deze Griffioen-bloemlezing natuurlijk niet een nostalgische poging de tijd dat iedereen zijn Staring kende terug te roepen. We willen hem opnieuw door zijn werk laten spreken, vooral door zijn gedichten maar ook door een kort verhaal en een ingezonden brief. Ook zullen we trachten te schetsen wat het betekende rond 1800 te leven en te werken zoals Staring heeft gedaan.

Antoni Christiaan Winand Staring (1767-1840) werd geboren in het Europa van voor de revoluties, in Gelderland, in een familie van grondbezitters. Als hij achttien is, publiceert hij een gedicht waarin hij aspecten van zijn levensidealen formuleert. Het heet 'Wens naar een roemloos leven'. De wens wordt concreet in regels als

Dat eens mijn leven, ver van 't gewoel der stad,
in 't groen der velden zachtkens henen vloe!
een beek, gelijk die in 't gebloemte
schuilt en het dorstige veld bevochtigt.

O mocht ik dus eens, vrij van de last der eer,
mijn dagen slijten, ijv'rig om wel te doen,
en 't loon in mijnen eigen boezem,
niet in de mond van de naaste vinden!

Het gedicht is onbeholpen; het behoort dan ook niet tot het uiteindelijk door Staring als blijvend erkend werk (met 'Aan de eenvoudigheid' zou hij het beter doen) maar duidelijk horen wij de wens in de natuur te leven, het voornemen tot bescheiden dienstbaarheid en de behoefte zelf criteria aan te leggen.

Zijn opleiding is gericht op de voorbereiding op het buitenleven: rechten in Harderwijk, daarna landbouw in Göttingen. In 1789 kwam hij terug naar het Gelderse, dat hij erg gemist

had, om twee jaar later het beheer van de Wildenborch, het familielandgoed, op zich te nemen. Hij zou er tot zijn dood blijven. In de zomer van 1791 trouwt Staring. De schaduwen vallen snel. In 1792 overlijdt het enige kind uit het huwelijk, twee jaar later sterft Starings vrouw. Ook het openbare leven is niet rustig: door de politieke tegenstellingen in de Republiek wordt hij gedwongen partij te kiezen en zitting te nemen in besturen, raden en commissies. Hij verafschuwt het allemaal, niet alleen om de onrust die het reizen en het dagen achtereen van huis zijn met zich meebrengt, maar ook om redenen van ‘grote politiek’: een centraal, unitaristisch geregeerd Nederland, heeft de overheersing van Holland te duchten, meent de Geldersman Staring. In 1831 leeft de dreiging voor hem nog steeds. In een ingezonden brief aan de *Arnhemsche Courant* bindt hij de lezers op het hart: ‘Geen *Holland* gezegd, wanneer wij het ganse vaderland bedoelen!’

Betere tijden voor zijn persoonlijk leven beginnen weer als hij zijn tweede vrouw vindt. Zij trouwen in 1798 en krijgen in de loop der jaren acht kinderen. De zorg voor het huiselijk leven en het beheer van het landgoed eisen Staring volkomen op; tegen heug en meug vervult hij toch nog een aantal bestuursfuncties (zo zou hij het burgemeesterschap van het Gelderse Laren hebben geaccepteerd om te voorkomen dat er een Fransman benoemd zou worden). Maar gezin en terrein hebben prioriteit. De ouders Staring geven zelf hun kinderen onderwijs, ook in tekenen en muziek. De Wildenborch, bij Starings aantreden ‘een woestijn door armzalige huttenlieden bewoond’, verandert onder zijn zorgzame handen in een ‘rentegevend en voorbeeldig onderhouden landgoed’, aldus zijn zoon Winand Staring, die in 1834 op de Wildenborch komt wonen. Landbouwkundig was het een lastig gebied want het lag laag, zo laag dat het zelfs 's zomers soms onderliep. Er moest dus een afwateringssysteem komen. Jarenlang vocht Staring met de gemeente Lochem, die de afwatering naar de Berkel over haar grondgebied moest laten

lopen. Staring experimenteert met gewassen en vooral met bomen. Hij kweekt een ongesnoeide Amerikaanse eik, plant een ceder van de Libanon en legt een park aan. Men begrijpt dat hier een gedicht als ‘Aan mijn dennen’ kan ontstaan. Houtcultuur was overigens zijn specialiteit. Cultiveren, rendabel maken, daar ging het allemaal om. Alles wat onder zijn handen kwam, heeft hij willen verbeteren. Winand Staring schatte dat tijdens het beheer van zijn vader om en aan de Wildenborch ongeveer driehonderd bunder hei- en moerasgrond tot bouw- en weiland en vooral tot bos is gemaakt. Driehonderd hectare, zonder machines! Zijn jeugdideaal van dienstbaarheid heeft hij hier zeker in praktijk kunnen brengen: ‘Wat ik hier om mij heen voor bouwlieden en dagloners heb te doen is het gedurig opwekken der ouders om hun kinderen naar school te laten gaan, het verschaffen van arbeid aan zoveel mensen als mijn beurs maar betalen kan, het waken dat de jeneverfles niet in zwang kome.’

Ook Starings tweede gezin bleef het leed niet bespaard. Tussen 1823 en 1832 verloren de ouders vier volwassen kinderen aan de dood. Starings echtgenote werd in 1826 vrijwel blind. Hij houdt stand, weet zijn verdriet te temperen, gelooft in de uiteindelijke goedheid Gods en in het weerzien met de gestorvenen in het hiernamaals.

Met de zorgen voor en van gezin, onderwijs, landbouw en commissies was dit leven echter nog niet vol. Zoals Staring de grond heeft uitgebuit, zo heeft hij de tijd ten volle benut: 's morgens en 's avonds thuis aan het werk, 's middags naar buiten, dat was de dagindeling. Het moet dus in de randuurtjes van de ochtenden en avonden zijn geweest dat hij vorm heeft kunnen geven aan zijn belangstelling voor het Gelders dialect, voor zuiver Nederlands, voor spelling, voor volkskunde in het algemeen en voor de Noorse mythologie in het bijzonder. Zo was hij de eerste die een verzameling Achterhoekse woorden aanlegde. Anoniem trok hij in 1816 van leer tegen ‘Onze Franse taalbas-

taardij', en natuurlijk mengt hij zich in het spellingdebat: in grote lijnen steunt hij de opvattingen van Siegenbeek, maar het verschil ei-ij mag van Staring in 1800 al verdwijnen! Met zijn interesse voor volkskunde is hij opnieuw helemaal een man van zijn tijd. Folklore, de bezinning op het regionaal en nationaal eigene hoort in de negentiende eeuw. Het debat 'Wat is een natie?' was in volle gang. De gebroeders Grimm verzamelden volksprookjes, Hoffmann von Fallersleben volksliederen. Ook in Nederland, dat zich na de Bataafse revolutie (van 1795) een eenheidsstaat en na de val van Napoleon (in 1813) weer een zelfstandige natie kon noemen, zocht men naar de eigen identiteit. Helmers schreef *De Hollandsche natie*, Tollens probeerde met 'Wien neêrlands bloed' ons een nieuw volkslied te geven. Staring herdichtte het Wilhelmus, Potgieter gaf in 'Jan, Jannetje en hun jongste kind' voorbeeld en tegenvoorbeeld van 'een echte Hollander'. Ook de schilders gaven vorm aan 'het vaderlands gevoel'. Bij bijna ieder verhalend gedicht uit Starings oeuvre hoort wel een volkskundige overlevering. De geschiedenis van zijn eigen streek heeft hem gefascineerd, maar ook de Noorse mythologie hield hem bezig: hij vertaalt en bewerkt Oudnoorse liederen en schrijft ook een inleiding bij het *Woordenboekje der Noordsche godenleer*.

Het laatste is tekenend voor Staring. Hij bestudeert niet alleen een onderwerp, hij treedt met wat hij heeft vernomen en begrepen ook weer naar buiten. Ieder werk moet nut afwerpen. Vandaar allerlei mededelingen van zijn hand in nogal uiteenlopende tijdschriften: ze handelen over alles wat hem heeft beziggehouden, over de bemesting met raapkoekmeel, over het winnen van hars uit pijnbomen, over de boekdrukkunst, over de naam Holland. Zo publiceert hij ook cantates en maakt hij opschriften voor de hekken van de nog maar juist in gebruik komende begraafplaatsen die een einde moesten maken aan de gewoonte in de kerken te begraven. Staring is de man van de toepassing, een man van de Verlichting.

En dan vindt hij nog tijd voor het schrijven van gedichten, verhalen en enkele beschouwingen over literatuur, bij voorbeeld het opstel ‘Over de romance’. In het literaire werk treffen we opnieuw de onderwerpen aan die Starings dagelijks leven vullen en die zijn pen reeds in praktische zin in beweging zetten: de streekgebonden anekdote, Gelderland, het vaderland, politieke gebeurtenissen, allerlei elementen uit de natuur, de Noorse mythologie. Het lyrisch register blijkt rijk, evenals zijn begrip voor 's mensen groot- en kleinheid. De variëteit in onderwerpen wordt versterkt door een grote afwisseling in vormen: puntgedichten, verhalende gedichten, lyrische verzen, kerkgezangen, zangstukken. Binnen die genres zijn sommige verzen zo klassiek als maar kan (‘Aan de maan’), andere juist volkomen nieuw ten gevolge van het gebruik der vijfvoetige jambe, Starings metrische innovatie die de zware zesvoetige jambe, de alexandrijn, moest vervangen.

Onder zijn tijdgenoten is Rhijnvis Feith (1753-1824) Starings leermeester geweest. Toen Staring begon, was Feith met zijn in 1783 verschenen sentimentele roman *Julia* een gevestigd schrijver. Hij geeft Staring desgevraagd adviezen over zijn lectuur en levert commentaar op zijn eerste literaire produkten. Al in 1791 waarschuwt Feith Staring voor geforceerdheid: ‘Gij loopt gevaar, mijn lieve vriend! van door natuurlijk te *willen* zijn, gemaakt te worden. [...] Leg uw vernuft meer stilzwijgendheid op, opdat uw gevoel te vrijer spreke, en de heer Staring zal een onzer grootste dichters worden.’ Staring neemt de adviezen van Feith serieus, houdt Feith hoog, ook om zijn karakter, maar vindt langzamerhand zijn eigen weg. Over de tijd heen slaat hij de brug naar zijn echte geestverwanten, ‘de enige Cats en de onvergetelijke Huygens’.

Staring had zijn kinderen opgevoed met de plaatjes bij Cats, en tevreden herinnerde hij zich later dat de kinderen daardoor interesse in oudvaderlandse gebruiken hadden gekregen. De gemoedelijke verteltrant van Cats mengde Staring met het vin-

dingrijke woordspel en vooral de verbluffende bondigheid van Huygens. Feiths waarschuwing gold déze virtuositeit, deze ‘duistere luister’. Inderdaad maakt de geserreerdheid de verhalende gedichten wel eens ‘even’ lastig. Toch zal de lezer hopelijk onze ervaring delen dat gewoon rustig lezen de tekst ontsluit. De Aantekeningen betreffen dan ook voornamelijk in onbruik geraakte woorden. Men kan trouwens het fenomeen ‘de lastige Staring’ ook als een cadeau zien en met Jan de Vries, die in 1940 Starings *Gedichten* bezorgde, zeggen: ‘Hij heeft bereikt, dat men tot de inhoud niet kan doordringen zonder van zijn vorm het volle genot te hebben gehad.’ Waarvan akte. De lyrische gedichten zijn, om nog eenmaal met De Vries te spreken, van een ‘rimpelloze eenvoud’. Staring wist wat hij deed.

In literair opzicht stond Staring nogal alleen. Feith was beduidend ouder dan hij, hij maakte niet deel uit van literaire circuits voor zover die al bestonden, en had geen gelijkgestemde collega's. Hij woonde ver weg. Hij had het druk. De kritiek van zijn tijd viel vooral over de vijfvoetige jambe. Hij distantieerde zich ironisch van de ‘ganse recensentenwinkel’ maar was toch zeer verheugd toen Potgieter hem, de literaire outsider, als ‘de Huygens van onze eeuw’ typeerde, en dat nog wel in *De Gids*. Officiële erkenning dus, maar hij was inmiddels zestig. Het is maar goed dat hij zijn levensloon meer in eigen boezem dan in de mond der medemens heeft gezocht. De echte waardering is pas na zijn dood op gang gekomen. Nicolaas Beets, bekend als auteur van de *Camera obscura*, en Conrad Busken Huet zijn daarin voorgegaan. Vele bloemlezingen, tot en met die van Komrij, zijn gevolgd. Vele klassen hebben gezongen wat men gevoeglijk van zijn hele werk kan zeggen: ruisend valt het graan. De lezer mag het malen.

Verantwoording

Voor de poëzie hebben we ons gebaseerd op *Gedichten van A.C.W. Staring ter tweede uitgave bijeengezameld en verbeterd*. Arnhem 1836-1837, vier delen (KB 123033-36); de volgorde van deze uitgave is aangehouden en in onze verklaringen is dikwijls opgenomen wat Staring in de editie 1836-1837 zelf aan zijn gedichten meegaf.

‘Het Wilhelmus te Ede’ is afkomstig uit *Kleine verhalen van A.C.W. Staring*, Arnhem 1837, p. 34-104 (KB 9218 E22); het verscheen eerder in de *Almanak voor het Schoone en goede*.

‘Nog iets over het hoger onderwijs’ verscheen in de *Arnhemsche Courant* van 10 juni 1828 (KB C104).

Overeenkomstig het uitgangspunt van de Griffioenreeks is de spelling gemoderniseerd en de interpunctie aangepast.

Enige literatuur

Teksten

A.C.W. Staring, *Gedichten*, bezorgd door Jan de Vries met medewerking van C. Kruyskamp. Bibliotheek der Nederlandse letteren. Amsterdam 1940.

Gedichten uit A.C.W. Staring, Bloemlezing, met inleiding en aantekeningen door E. Endt. Klassieken uit de Nederlandse letterkunde, Zwolle 1955.

Brieven van Mr. A.C.W. Staring, ingeleid en toegelicht door G.E. Opstelten, eerste en tweede stuk, Haarlem 1916.

Biografie

B.H. Lulofs, *Gelderlands voortreffelijke dichter, letter- en landbouwhuishoudkundige Mr. A.C.W. Staring van den Wildenborch, in zijn leven, karakter en verdiensten geschetst door zijn' oud-Zutphensen landsman en vriend*, Arnhem 1843.

Opstellen

De recensies van Potgieter verschenen in *De Gids* 1837, p. 236-250, 291-304, 345-351 en 1838, p. 199-207.

Cd. Busken Huet, 'A.C.W. Staring', in: *Litterarische fantasien* deel I, Haarlem 1868, p. 140-171.

A. Zijderveld, 'De eerste romancen van Staring'. In: *De romance-poëzie in Noord-Nederland van 1780 tot 1830*, Amsterdam 1915, p. 74-100.

Staring-nummers van *Maatstaf*, 15 en 16, 1967-'68 en 1968-'69.

A.C.W. Staring, Dichter en landman, regionalist en nationalist, onder redactie van J.C. Boogman, J. Harenberg e.a., Zutphen 1990.

Johanna Stouten, '24 maart 1784, Feith schrijft Staring'. In: *Nederlandse literatuur; een geschiedenis*, onder redactie van

M.A. Schenkeveld-Van der Dussen e.a., Groningen 1993, p. 361-365.

Johanna Stouten, 'A.C.W. Staring, geen stem voor het verdriet'. In: *Verlichte geesten*, onder redactie van Kees Fens, Amsterdam 1995.

Aantekeningen

De hoofdige boer 7

‘De wet der vaadren niet bewaren, heet ze al te zaam voor zot verklaren.’

8 *voord*: doorwaardbare plaats; 25 *de meid*: ‘Des Papen Maget von Almen’, om toverij verbrand; 52 *uitschot*: uitgegeven geld; 74 *vlierpot*: pot waarin men vlierthee of vliersap trekt; 75 *kalmink*: kalamink, wollen stof, aan één zijde glanzend, als zijde; *serge*: lichte, gekeperde wollen stof; 80 *scholte*: eretitel in het Zutphense voor gebruikers van landhoeven.

Het verschijnsel 11

‘Zij traden eenzaam door de duistere schaduw van de nacht.’ Andere versies bij Le Sage, Gay en Von Hagedorn.

20 *dwarlend*: flakkerend; 40 *hij*: de dag; 43 *wezen*: gezicht; 58 *doodsrif*: geraamte; 79 *schuifuil*: ransuil; 93 *ontberelijkst*: het gemakkelijkst te missen.

Sint-Nikolaas 14

16 *driestal*: bankje met drie poten; 18 *oortje*: weinig geld; 27 *sloof*: arme vrouw; 30 *stulp*: eenvoudige woning.

De leerling van Pankrates 19

Voor het thema Goethe, ‘Der Zauberlehrling’, ook Grimm, *Sprookjes*.

9 *Luciaan*: Lukianos, Grieks satirisch schrijver die menselijke zwakheden aan de kaak stelde; 10 *Trismegist*: Hermes Trismegistos, Egyptisch tovenaars; 13 *hyperphysices*: hogere natuurkunde; 16 *Lavoisier*: een der grondleggers der moderne scheikunde; 18 *kleine sleutel*: de clavicula van de alchimist Raymundus Lullus van Majorka; 24 *Paracelsus*: Zwitsers medicus, alchimist en astroloog; *Helmont*: alchimist uit de Zuidelijke Ne-

derlanden; 28 *Minerval*: schoolgeld; 31 *gehem*: van gehum tot keelschrapen; 35 *Kunst*: Kabballa; 55 *Isis*: de natuur.

Het genezend maal 22

14 ‘de sprekende doden’: *Maandelijks berichten uit de andere wereld, of de sprekende doden*, Amsterdam 1727; 15 *Mij kwam het nooit tevoren*: ik heb het nooit gezien; 47 *provisor*: toezien, opzichter; 48 *lap*: dronkeman; 71 *Vader van Eskulaap*: Apollo.

De verjongingskuur 25

2 *mamzel*: mademoiselle, gouvernante; 19 *hielbeslag*: sporen, ook gedragen bij wandelkieren; 32 *vertuid*: vastgemaakt, verbonden; 44 *Sparewouwer reus*: reus uit Spaarnwoude, Klaas van Kieten, Vondel, *Gijsbrecht van Amstel*; 45 *jool*: sukkel; 72 *Absalon*: zoon van David, bekend om zijn mooie haar; 74 *krekelmerg*: de krekel heeft de eeuwige jeugd; 84 *arcanum*: geheim middel; 85 *knap*: snel; 95 *Cijna*: Francina; 101 *overslag*: berekening, schatting; 103 *zesthalf*: 5½ stuiver; 104 *toeslag*: jawoord; 105 *rijder*: 63 stuiver.

1 Jaromir te Praag 25

Het eerste idee deed Staring op in een recensie in *The monthly review* van juni 1827.

2 *Karel*: Karel IV, die in 1348 de school stichtte; 30 *droes*: paardeziekte; 54 *klink*: nabootsend geluid; 72 *Sint-Nepomuk*: Jochem loopt vooruit op de pauselijke heiligverklaring van 1721; 78 *Belzebub*: de duivel; 83 *onmachtig dat hij stamer'*: zo onmachtig dat hij zelfs niet kon stameren.

2 Jaromir te Lochem 33

Staring: ‘De traditie, een minder nauwkeurig vertelster’ geeft een ander verhaal: een nieuw aankomend pastoor ‘hoort’ dat de klokken niet goed gewijd zijn en vervloekt ze, waarop de duivel ze wegvoert en ze in een kolk gooit. Laatste klokkehoop

in Gelderland te Doetinchem in 1530.

3 *prefatie*: inleiding; 15 *graaf* van Zutphen: *hertog* van Gelder; 16 *borst*: jongen; 17 *kwispelwapen*: wijwaterkwast; 29 *exorciseren*: uitbannen; 33 *summa summarum*: alles bij elkaar genomen; *op zijn luimen liggen*: op de loer liggen; 40 *Apis*: heilige stier in Egypte; 60 *Sant*: heilige; 61 *ruin*: gesneden hengst.

3 Jaromir te Zutphen 36

15 *Sint-Michiel*: de aartsengel Michael overwint in volle wapenrusting, dus met schild, de draak; 34 *schrupeltje - scrupel*: oud medicinaal gewicht van ruim één gram; 35 *balsem uit het paradijs*: in de *Historie van Valentijn en Ourson*; 39 *verspreekt*: belooft te veel; 43 *in petto*: onuitgesproken; 44 *convalescent*: herstellend zieke; 45 *vest*: vesting; 47-49 grafkelder in Bremen, vermaard omdat de lijken daar voor vergaan behoed worden; in de boekerij te Zutphen zijn de boeken nog altijd aan ketenen bevestigd; Proteus moest gebonden worden voor hij zou profeteren; 71 In de Zutphense kerkbibliotheek ligt inderdaad precies op de plaats waar hij zou moeten liggen om overeen te stemmen met het Jaromir-verhaal, een Augustinus; de verteller zou dit helemaal moeten hebben verzonnen omdat hij geen gegevens had omtrent het hondespoor (r. 128); 106 *exploot*: plan; 112 *verwinnen*: overwinnen; 119 *kweet*: van kwijten, van een last ontheffen; 124 *spijsben*: mand voor fruit en vis; 128 *spoor*: zie r. 71; in de rode vloertegels staat een in vroeger dagen suspect verklaard hondespoor afgedrukt; 136 *rozenkrans*: gebedskrans, voornamelijk bestaande uit Ave-Maria's; 137 *paternoster*: onzevader.

4 Jaromir gewroken 42

22 *Gargamus*: thans Monte di S. Angelo, in het Napelse; 23 *voor lange jaren*: in het jaar 390, toen Michaël zich voor het eerst, in een 'hol', als plaatselijke beschermheilige openbaarde; 34 *voeteren*: lopen; 45 *Tenterkwaad*: een der vijanden (boze

geesten) in *Margaretha van Limburgh*; 46 zie ‘Jaromir te Lochem’, r. 96-98; 48 *spaandak*: dak van dunne latten; 60 *ceel*: bewijsstuk, opsomming; 69 *timp*: punt: ‘De covelen hadden mer eene timpe’; de kappen hadden slechts één tip (op het voorhoofd) volgens het systeem van zuster Hille Vriesen, overleden in 1421; 73 *spijt*: bij de aanschouwer omdat hij haar niet kon zien; 74 *schoepronk*: hoog opstaande punten; zottenuitrusting (Cats); 88 *ontkatuuld*: zie r. 47; 90 *Tenterkwaad*: zie r. 45; 111 Leonoret enz., begin van een liedje in een ‘ridderboek’; 116 *straks*: direct; 117 *wouw*: vrij grote dagroofvogel; 138 *knoet*: Russisch straftuig dat gebruikt wordt als de bullepees; 141 *Pandemonium*: Miltons grote raadzaal der boze geesten; hier de volks-hel, het middelpunt der aarde; 152 *de strafplaats*: weide bij Lochem op de rechteroever van de Berkel, geheten de Duivelsaars; in de buurtschap Barchem bestaat een stuk akkergrond met de naam Duivelsbelt.

De toverwijnstok 47

Veel literaire bronnen en toespelingen: Lodewijk van Velthem, Beka, Goethe.

1 *Albertus Magnus*: universeel geleerde (1193-1280) die door zijn tijdgenoten als tovenaars werd gezien; 16 *cijns*: belasting, overdaad; 18 *Sau (Save)*: zijrivier van de Donau; 38 *Flora*: Romeinse godin van bloemen en lente.

Het bezoek van Fohi 49

Chinese legende als basis; in onvolledige vorm bij Grimm.

Aan de eenvoudigheid 52

1 *stulp*: eenvoudige boerenwoning; 2 *jonger*: leerling; 4 *de lier slaan*: dichten; *ontstaan*: wijken van, verlaten.

Na een zware krankte 53

In 1785 schrijft Staring aan Feith: ‘Deze zomer mij weer met een levendige maar zachte aandoening mijn ziekte van het verleden jaar en mijn zo gelukkige, zo onverwachte herstelling te binnen brengende, maakte ik het kleine versje onder de titel “Na een zware krankheid” in een eenvoudige trant, die ik nog niet beproefd had - ik verzoek er ten sterkste uw recensie over, mijnheer!’ (Opstelten, p. 105).

Herdenking 54

2 *liet af van*: hield op met.

Het kleine veiligst 55

3 *ontvaren*: ontgaan; 4 *ontstaan*: wijken van, ontberen.

De Israëlitische loverhut 56

5 *het feest*: het Loofhuttenfeest; begin oktober herdenken de joden zeven dagen hun verblijf in de woestijn; de hut is gemaakt van takken en loof; 39 *vuur- en rookzuil*: de wolkkolom en de vuurkolom Exodus 13:21, ook Num. 14:14 en Nehemia 9:12; 40 *het man*: het manna.

Een Gelders lied 57

De melodie in de *Geldersche Volks Almanak* 1839.

2 *geschort*: voorzien van een kort kledingstuk; 3 *roer*: schietgeweer; 5 *Rossem*: Maarten van Rossem, veldheer van Karel van Gelder.

Aan mijn dennen 59

1 *eiken*: de eik was een heilige boom bij de Germanen; 6 *ontslapen*: gedoofde; 8 *redder*: in geval van nood kon de schors worden gegeten; 16 *toesparren*: afsluiten.

Op het gezicht van trekkende kraanvogels 62

Kraanvogel: trekvogel; de heldere dagen waarop hij overvliegt heet(te?) de kranenzomer.

2 *wijnmaand*: oktober; 10 *des kreunt*: daarover bekreunt; 25-26 'Hij voert mij zachtjes aan zeer stille wateren' (psalm 23).

De winter 63

1 *Flora*: Romeinse godin van bloemen en lente; 3 *gejok*: gescherts.

Aan Luna 64

Luchtsteen: 'afkomstig uit het vuurgebergte van de maan'.

1 Latmus' wildernissen, gebergte Latmos, waar de schone herder Endymion in eeuwige slaap gedompeld lag; de maan werd zo verliefd op hem dat zij van de hemel afdaalde om hem te bezoeken. Vgl. 'De maan bij Endymion' van H.K. Poot; 2 *parten*: streken; 4 *smeet*: worp; 5 *Lalande*: Frans astronoom, auteur van de *Bibliographie astronomique*, 1804; 6 Garnerin, eerste parachutespringer; zijn vrouw de eerste vrouwelijke luchtvaarder en parachutist; 8 *Nectarzee*: Mare nectaris, op de maankaarten; 9 't *glas*: het venster.

Het stoomtuig 66

4 'ruimt slibbe en zand': doelt op een voorstel aan de overheid gedaan om aanslibbing in rivieren los te maken; de plassen in: in Starings tijd verscheen een boek over de Haarlemmermeer met het voorstel die met stoomkracht leeg te malen; 6 *gader*': vergadere, verenige; 7 *aanbiddend hopen*: Staring: 'Dit en nog meer zijn dingen die niet boven het bereik van het genie liggen.'

In een vriendenrol 67

De vriendenrol is het liber amicorum van Jeronimo de Vries, de letterkundige met wie Staring verscheidene hartelijke brieven wisselde.

Bij het graf van Rhijnvis Feith 68

Zie het Nawoord.

1 *bard*: dichter; 4 *eigen*: zelfde; 5 betreft de Franse overheersing en de inlijving; 7 *Thirza*: heldin uit Feiths treurspel *Thirsa of den zegen van den Godsdienst*, 1784; *Eloa*: de eerste der engelen uit *Der Messias* van Klopstock, geestverwant van Feith.

Aan de winter 69

1 *krap*: kerf, insnijding; 3 *Waterloo*: oorlogsschip dat direct bij vertrek uit Den Helder in januari 1827, door storm werd getroffen; na reparatie in Sheerness kon het in mei zijn reis naar Batavia voortzetten; 4 *de zeeman*: Starings zoon Maurits, adelborst; 6 Soenda: straat Soenda.

Het kameleon 70

Staring: ‘De kameleons van de poëzie hebben, net als draken, spoken, heksen, de duivel uit de volkssprookjes enz. enz., hun verjaarde rechten, die zij zich niet laten ontnemen, noch door het gezag der physica noch door enig ander gezag.’

7 *wilvaardig*: bereidwillig.

Odins Hela-vaart 72

Staring baseerde zich op versies van Herder, Gray en Gräter; expres zoekt hij het ‘rijmloze, afgebrokene en wilde’ in deze Skaldenliederen.

5 *Hela*: godin van de dood en de onderwereld; 11 *zwadder*: slijm of speeksel; 47 *Balder*: zoon van Odin, belichaming van het schone en goede; 59 *Hoder*: zoon van Rinda, een godin; 76 *Rinda*: een godin, moeder van Hoder; 80 *schelen*: scheiden; 104 *Asgard*: godenhemel.

Het weefgezag der Walkyren 76

Walkyren: *wal* (Noors) betekent: een hoop verslagenen; Hoogduits *Wahlplatz*, ons slagveld; in *kyria* vindt men ons *keu-*

ren terug. De Walkyren kozen uit de gesneuvelde helden op het slagveld degenen die zich de vreugde van Walhalla het waardigst hadden gemaakt.

10 *Randwer*: een Noorse koning; 13 *strekken*: dienen; 14-15 bloedige spiesen strekken de weefstoel tot treden; 21-22 namen van weefgodinnen; 60 *flits*: pijl; 63 *Eirin*: Ierland.

De Heer is God, en niemand meer! 80

Slotgezing van het uit negen zangen bestaande 'Kerkgezing voor het feest van Jezus' Hemelvaart'.

Krijgslied 81

De Muzen zijn veranderlijke bijen. Jean-Baptiste Louis de Gresset (1709-1777) bezat land, hielp de armen en dichtte; de combinatie moet Staring hebben aangesproken.

In december 1813 plunderden de Franse soldaten Woerden.

2 *haken naar*: verlangen naar; *Willem*: Willem van Oranje, de Zwijger, de Vader des Vaderlands; 5 *tijgerbroed*: wreedaardig gebroedsel.

Wilhelmus 82

Zie het Nawoord.

Aan de Maan 85

De maan, als altijd numineus en zwijgend, heeft ook menselijke trekken gekregen; de dichter spreekt tot haar. Staring toont zich hier pre-romanticus.

Lentezang 86

'Ongevoelig, foei, als ijzer moet wel zijn die nu in de stad blijft.'

Oogstlied 87

De bekende zangwijs is van A. Lijsen.

1 *sikkel*: halvemaanvormig snij-instrument voor gras of koren; *garf*: schoof, bos gemaaide en samengebonden halmen; 3 *mastbos*: bos van naaldbomen.

De lof des vaderlands 90

Er is een zangwijs uitgegeven bij H.C. Steup te Amsterdam.

2 de dubbele lauwerkrans: van Mars en Apollo.

Geen ontdekking van Herschel 93

Herschel: sterrenkundige 1738-1822.

Aan een navolger 94

Alcestis: behalve hoofdpersoon uit Euripides' drama, ook titel van lyrisch zangspel, 1772, van Wieland.

Zangberg: Helikon, gebergte in Boötië, woonplaats der Muzen.

Aan X 94

Zoilus: kleingeestig, vitterig beoordelaar.

Op Orgon 94

Phebus' zwaan en raaf: Phebus Apollo, de god der dichtkunst, aan wie zwaan en raaf waren gewijd.

Het kanon te Lima 96

1 *Lange Griet*: Haar roem is, aldus Staring, tot het Holsteinse doorgedrongen, getuige het bekende platduitse rijmpje 'Groot Greetj heet ik.'; 2 *traverseren*: dwarssprongen maken; 3 *trempele*: trappelen; *zundgat*: gat in ouderwetse vuurmonden dat diende om ze te doen losbranden of om er een ontstekingsmiddel voor de lading in te plaatsen.

Aangebrand 98

11 *warmoes*: kool en bladgroente.

De onmisbare leidsman 100

Parnassus: gebergte in Phocis, gewijd aan Apollo en de Muzen.

Geel: een vlek in het Antwerpse waar men krankzinnigen in de kost pleegt te besteden.

Hoop en vrees 100

Jan Vos: ca. 1620-1667, auteur van toneelstukken, voorstander van ‘kunst- en vliegwerk’.

Milton: John Milton, 1608-1674, dichter van o.a. *Paradise Lost*.

Het Wilhelmus te Ede 101

Zie het Nawoord.

Nog iets over het hoger onderwijs 109

Een staaltje van Starings vermogen zich in andermans standpunt te verplaatsen en de redenering weer te geven. Het slotcitaat is uit Vergilius, *Aeneis* (2, 6 en 8): ‘Wie kan zich van tranen onthouden bij het verhaal van zulke gebeurtenissen.’